

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

2. halv.

ØSTRE BORGERDYDSKOLE

1787-1987

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

ØSTRE BORGERDYDSKOLE

1787-1987

ÅRSSKRIFT

**DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK**

Tak til bidragyderne:

Bikubenfonden
Hr. vekselerer Henrik Henriques
Københavns Kommune
LK-NES
Privatbanken
Tuborgfondet

Redaktion:

Adjunkt Elisabeth Barfoed
Adjunkt Ulla Bondebjerg
Lektor Palle W. Nielsen (ansv.)
Adjunkt Kirsten Østergaard

Bogtrykkeriet Athene a-s, København

Skolens lærere

Østre Borgerdydskole 1987

Indholdsfortegnelse

Velkommen til nye elever. Ved rektor Lis Levinsen	7
Lektor Palle W. Nielsen: Et og andet af skolens historie	9
Civilingeniør H.C. Helt: Skolegang i bevægede år 1937-44	17
Jørgen Sonne: Som brudgom	34
Professor Jens Erik Skydsgaard: Lærere er også mennesker	37
Erik Barfoed 3.g: Østre Borgerdydskolen 1987	43
Inspektør Jens Østergaard: En tur gennem huset	48
Adjunkt, lærerbibliotekar Annette Hauer-Jensen: Biblioteket	53
Lektor Eva Fredtoft: Bioteknologi/gensplejsning	56
Adjunkt Rikke Fabricius-Bjerre: Russisk, musik og liggestole	57
Lektor Niels Chr. Olsen: 2mf på studietur til El Observatorio del Roque de los Muchachos	60
Bettina Munch Christiansen og Isabel Pedersen 3.g: Andiamo a Roma	64
Karen-Eva Lind og Lone Rasmussen 3.g: Turen går til Jugoslavien	66
Praktiske oplysninger	68

Østre Borgerdydskole

1787 1987

Bal i Borgerdyderne

Østre Borgerdydskole

Velkommen til de nye elever

Af *Lis Levinsen*

Årsskriftet fra Østre Borgerdydskole har i år en noget anden karakter, end skolens introduktionskrifter plejer at have.

Det skyldes, at vi, samtidig med at vi byder de nye elever velkomne og giver dem de oplysninger, det er godt og nyttigt at have, før de begynder på skolen, også vil markere, at skolen i år kan fejre sin 200 års fødselsdag.

Den 30. april går flaget til tops sammen med 200 balloner, og der festes fra kælder til loft af nuværende og tidligere elever og lærere, og indbudte gæster. Kl. 24.00 affyres et festfyrværkeri fra Østre Anlæg – og dermed går skolen ind i sit 3. århundrede.

Det er vel egentlig ganske flot! 200 år på bagen, og stadig en levende skole, arbejdsplads og dagligdag for ca. 300 personer, et ubrudt forløb fra oplysningstiden til vore dage. Skolens fædre, og af dem ikke mindst Abraham Kall, hvis portræt prydede årsskriftets forside i 1985, må mindes med respekt. Deres ideer var ikke døgnfluer, de fik sat noget i gang, som viste sig at være bæredygtigt gennem århundreder. Den skole, de ønskede at skabe, skulle adskille sig både fra datidens latinskoler med deres »gamle Præg med Prygl og Latin« og fra »almueskolerne«, hvor det især gjaldt om at

»banke Katekismus ind i Børnene«. Ingen af disse skoler var efter Kall og hans meningsfællers opfattelse den rigtige for datidens unge, udadvendte borger sønner.

Ifølge den annonce, der den 2. februar 1787 blev indrykket i »Adresseavisen«, skulle der på *Borgerdydskolen* undervises »i de for ethvert ungt Menneske og i enhver Stand tjenlige Kunderskaber«. Sæt ordene ind i en mere tidssvarende syntaks, tilføj »til enhver tid« og glem et øjeblik, at ordet »menneske« den-

Rektor Lis Levinsen

gang, i denne sammenhæng, kun omfattede det ene køn – ja, så er vi vel, hvor vi gerne vil være den dag i dag: den almindelige skole, der kommer tidens tanker og idealer i møde og ikke lukker øjnene for det, der foregår uden for skolebygningen.

Naturligvis har der været både opgangs- og nedgangstider for Borgerdydskolen – eller rettere – skolerne. Allerede året efter oprettelsen, i 1788, måtte skolen nemlig deles i to: Østre og Vester Borgerdydskole. Der har været perioder, hvor der var flere ansøgere end der var plads til, og der har modsat været tider, hvor der næsten var flere lærere end elever i nogle af klasserne – heldigvis er det længe siden, det så galt ud, det var omkring 1807! I dag er vi i den situation, at vi må sige nej til ganske mange ansøgere til l.g. Det er selvfølgelig godt, at skolen har »god søgning«, men det er ikke rart at lukke sin dør for nogen, der gerne vil ind. Men bygningen er lille set i forhold til det krav, vi i vore dage stiller til en skolebygning, og da huset også er et gammelt hus (bygget i 1884), er det begrænset, hvad vi har af udviklingsmuligheder.

I dag er Østre Borgerdydskole i udpræget grad et lokalt gymna-

sium. Eleverne kommer fra den nærmeste omegn, og de fleste af de nye elever, vi modtager til august, vil kunne nikke genkendende til kammerater fra deres »gamle skole«. Det er en overgang at komme fra folkeskolen til gymnasiet, meget er nyt og overvældende, og man skal i den første tid holde øjne og øren godt åbne for at finde ud af, hvad det egentlig er, der forventes af en. Det bedste råd, jeg kan give jer nye elever er, at I skal være åbne over for det hele, lade være med at lukke jer inde i jer selv af frygt for ikke at slå til. De allerfleste af de elever, der optages i første gymnasieklasse, forlader skolen tre år senere med eksamensbevis i hånden – sådan går det sikkert også jer. I vil lære at arbejde selvstændigt og i forhåbentlig frugtbart samarbejde med andre. Til tider vil I sikkert finde, at det er et hårdt slid, andre perioder vil arbejdet glide som en leg. Vi lærere vil gøre vores bedste for at leve op til jeres forventninger og mindes de gamles ord om, at det, vi skal lære jer, det skal vi lære jer for *jeres* skyld, »de for ethvert ungt Menneske og i enhver Stand tjenlige Kundskaber«.

Velkommen til Østre Borgerdydskole.

Et og andet af skolens historie

Af *Palle W. Nielsen*

Det attende århundrede var de rigtig gamle dages sidste århundrede, men samtidig tænketes og forberedtes de ideer, som skulle bestemme det nittende og det tyvende århundrede. Tiden var frodig på ideer, og de kunne synes indbyrdes uforenelige: på den ene side frigørelsen affølelse og lidenskab, dyrkelse af geniet og også af menneskesindets nat-side, på den anden side en barnlig tro på *fornuften* og på, at det nytter noget at *oplyse* mennesket. Alt kunne forklares, sagde rationalismen, og appellerer man til *borgerens* fornuft og giver ham nyttige kundskaber, vil han selv blive lykkelig og blive til nytte for samfundet. Aktiv dygtighed i det godes tjeneste kaldte tiden for *dyd*. Tiden var foruden meget andet også i overvældende grad pædagogisk. En række af dens begreber trives endnu i bedste velgående. Sådan tænkte man ude i Europa, men Danmark fulgte godt med: det var den florissante tid, der var økonomisk fremgang, en blomstrende handel og en glad tro på reformers nytte. Det var jo de store landboreformers tid, godt en måned efter skolens grundlæggelse afskaffes træhesten ved kgl. anordning. Sådan er baggrunden for Borgerdydskolens opståen.

I »Aftenposten« for 21. marts 1785 foreslås det i en anonym artikel at stifte en forening til bekæmpelse af overdådighed (den florissante tid, ikke mindst i København *elskede* luksus). Foreningen stiftes faktisk den 15. april 1785 og får af etatsråd *Tyge Rother* navnet *Selskabet for Borgerdyd*. Dets liv blev kort, allerede 1791 afgår det ved døden efter naragtige rivninger, bl.a. om tilfældigheden for medlemmerne af at spise mere end tre retter til middag. Men den fik et resultat, en *skole*. Bagmændene var *Abraham Kall* (1743-1821), historiker, professor, etatsråd m.m. og *Johann Clemens Tode* (1736-1806), læge, professor, forfatter. Tode led imidlertid af samarbejdsvanskeligheder og gik snart sine egne veje for at grundlægge Selskab for Efterslægten. Kall arbejdede videre og i »Adresseavisen« for 2. februar 1787 offentliggøres en vidtløftig plan for en skole. Det er fornøjelig læsning. Det kræves bl.a. »at Forældrene ingen utidig Kjæleneskab vise mod Børnene«. Men ordensreglerne er *meget* humane sammenlignet med den brutalitet, der herskede i Frue Skole (Metropolitanskolen). Interessant er fagrækken: religion, sædelære, geografi, historie, skrivning, regning, matematik, fysik,

naturhistorie, varekundskab, »Forelæsninger over Fabrik- og Manufakturvæsenet eller de saakaldte teknologiske Forelæsninger«, fritegning, dansk, tysk, fransk, engelsk, latin og græsk. Det er en fagrække, der går *langt* ud over den gængse latinskoles. Det hele har været organiseret som en tilvalgsskole uden egentlige stamklasser.

Skolen åbnes den 1. maj 1787 ved en højtidelighed, vist i bryggernes lavshus på hjørnet af Skindergade og Klosterstræde. Selve undervisningen begyndte i Daviss Skolemeters gård på Købmagergade nr. 26. Der var 61 elever, og skolepengene var pr. elev 36 rdl. 4 mark om året. De første årtier, indtil 1813, førte skolen en ret omflakkende tilværelse. Kravene til ydre rammer var beskedne, der var ikke meget grej at flytte med, og en række lokaler i et tilfældigt hus var nok. Den første bestyrer *Jens Bertel Møller* var en duelig mand, og skolen trivedes. I april 1788 fik den eget hus på hjørnet af Nørregade og Skidenstræde (Krystalgade). Allerede da delte man skolen i to, der dog en tid lang havde fælles økonomi. I 1799 blev adskillelsen fuldstændig, der var nu *Borgerdydskolen på Christianshavn* (Vestre Borgerdyd) og *Borgerdydskolen i København* (ØB).

Da den engelske flåde ankom til København den 14. august 1807, lukkede man først skolen, men undervisningen fortsatte alligevel de følgende dage, til de første

bomber faldt. Huset brændte som hele kvarteret om Vor Frue. Nu begyndte skolen igen at flække om, samtidig faldt elevtallet drastisk, og opløsning truede. Første periode af skolens liv afsluttes i 1811, da skolen blev rekonstrueret, og i 1813, da den under *Michael Nielsen* rykkede ind i Gyldendals gård i Klareboderne.

Vi ved ikke så lidt om skolen i denne første tid. Der er den pædagogiske diskussion i tidsskrifterne, den er uhyggelig moderne, man diskuterer fagtrængsel, klassekvotient o.l. Borgerdydskolen har stort set held med at bevare sine særprægede undervisningstilbud og med at undgå latinskolenes sædvanlige brutalitet. De disciplinære midler var *finere*. Der holdtes en del skoleballer. De dygtige elever måtte medbringe *to* damer, de jævnt flinke *én*, de dovne og trodsige *ingen*! Forskellige erindringsbøger, især af historikeren *Werlauff*, giver direkte indtryk af skolens liv og af dens lærere i den første tid. Den slags anekdoter ligner hinanden, og jubilæumsskriftet fra 1937 er fuldt af dem fra hele skolens historie. Ingen mennesker bliver iagttaget helt til de mindste personlige særheder som lærere. Og datidens lærere *var* ofte særprægede existenser. Lønnen var ussel, og uddannelsen tvivlsom, så det er ikke sært, at en del af lærerne på os virker som outsiders, sociale tabere og ægte originaler. Der ta-

les om »den skidne Bergenhammer«, der underviste dygtigt, men regelmæssigt drak sig sanseløst beruset. En gang faldt han om på gaden og skal have råbt mod månen: »Ja, du kan sagtens – du er kun fuld én gang om måneden«. Hans broder var også lærer. Han skildres som en gammelagtig, lille og tør mand, der havde den besynderlige vane altid at have mælk(!) i munden, når han gik på gaden. Forkuede og kedsommelige synes drengene ikke at have været. J. M. Thiele skriver således: »Hver Klasse var som en Slags Klub, der havde sine Privilegier og tilladelige Forlystelser, saasom Dambrætter med Tilbehør og deslige, der først blev fejede til Side, naar Timen skulde begynde, men frit kom frem igen, naar Læreren stundom ikke indfandt sig«.

1813-1844 var Michael Nielsens tid. Han var bondesøn fra Koldingegnen, født 1776, men først sent kommet i gang med studierne. Hans sprog, påklædning og hele væsen vidnede om den bondefødte, der havde haft svært ved at falde til i København. Hans portræt, af Eckersberg, kan ses på rektors kontor. Skolen fik det skænket af Nielsens enke ved jubilæet i 1887. Det er den tid, da skolen ændrer sig til at være en normal latinskole med græsk og latin som de dominerende fag. En latinskole havde efter en forberedelsesklasse seks klasser med 1. klasse som den øverste. 1.

og 2. klasse var to-årige. I 1815 så 1. klasses ugeskema således ud:

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
9-10	Græsk	Græsk	Græsk	Græsk	Græsk	Græsk
10-11	Historie	Mathem.	Mathem.	Historie	Historie	Historie
11-12	Latin	Latin	Latin	Latin	Historie	Mathem.
12-1	Hebraisk	Dansk	Hebraisk	Latin	Tydsk	Hebraisk
Middagspause						
3-4	Latin	Latin	-	Tydsk	Latin	Religion
4-5	Religion	Fransk	-	Religion	Fransk	Dansk
5-6	Latin	Latin	-	Latin	Latin	Latin
6-7	Stiil	Stiil	-	Stiil	Stiil	Stiil
7-8		Stiil				

Skolen trivedes godt, i 1818 havde den 215 elever. Indtil 1843 havde den til huse på 1. og 2. sal i Gyldendals gård i Klareboderne. Boghandel og forlag fandtes i stuen. Det er baggrunden for rektors udødelige ord: »Enhver dreng, der går igennem Klareboderne, han skal bæve!« Nielsen var efter tidens opfattelse utroligt dygtig som skoleleder. Men allerede den gang fandt nogle ham tyrannisk og brutal. Hans udseende skildres således: »Hele hans Ydre var skrækindjagende for Drengene; det store brede Hoved med de strænge alvorlige Træk, de store stirrende Øjne, hans kraftige og undersætsige Figur, der altid var iført en brun Kjole, de blanke Støvler med slingrende Duske udenpaa de snævre drapfarvede Benklæder, hans hele faste og bestemte Optræden, hans barske Tiltale – alt dette var vel skikket til at gjøre et stærkt Indtryk på Drengene,

der rystede og bævede, naar de saa ham«. Et eksempel på hans behandling af elever: den kendte politiker *Orla Lehmann* havde som elev under en gennemgang af et Horatsdigt luftet de liberale synspunkter, han siden blev kendt for. Nielsen rejste sig tavs fra katederet, stillede sig foran *Lehmann* og sagde: »Kommer du saaledes en Gang endnu, saa hugger jeg dig under Øret – og jeg tror, jeg vil gøre det straks«. Hvorpå der fulgte en smældende lussing uden yderligere kommentarer. Man kan af gamle skoleindringer i almindelighed få det indtryk, at brutal ledelse nærmest har stimuleret eleverne til at reagere med fest. Om en lærer, *Mathiesen*, fortælles: »Han var en yderst svag Mand, der aldeles ikke havde Magt over Disciplene Men en Gang drev de i hans Time dog Spøgen vel vidt, idet de holdt fuldstændigt Maaltid i Klassen med dækket Bord, Smørrebrød og Øl, og man gik omkring og bød hinanden »Velbekomme«. Professor *Mathiesen* blev fortvivlet og vilde forlade Lokalet for at klage til Nielsen. Disciplene omringede da *Mathiesen* ved Døren og søgte ved Bønner og gode Løfter at bevæge ham til at frafalde Klagen; *Søren Kierkegaard* alene blev paa sin Plads og sagde kun: »Vil De saa ogsaa sige Professoren, at *saa-dan* har vi det *altid* i Deres Time!« Hvorpå *Mathiesen* vendte sig om, satte sig tavs ned og gjorde ingen Melding«. *Søren Kier-*

kegaard vil overraske nogen i denne forbindelse. Han er vel skolens berømteste elev, men efter talrige anekdoter at dømme temmelig ubehagelig. Som voksen underviste han i latin som *Michael Nielsens* assistent, der gav ham et bevaret stærkt rosende vidnesbyrd. *Kierkegaard* skal have det sidste ord om Nielsen. Da han i 1843 sendte ham »Tre opbyggelige Taler«, skrev han i bogen: »Til Hr. Professor *M. Nielsen* R. af D. og D.M. Borgerdydskolens udmærkede Bestyrer, min Ungdoms uforglemmelige Lærer, mine senere Aars Paradigma taknemligst og kjerligst fra Forfatteren«. Det er troligt, at det berømte stykke om konjunktiven i »Stadier paa Livets Vei« er et billede af *Kierkegaard*s egen undervisning.

1843 begyndte en ny periode af omflakken: *Skindergade 30*, *Vingårdsstræde 1*, *Købmagergade 11*, *Bredgade 32*. Sidste sted fandt den ro fra 1855 til 1884, dog med den dramatiske afbrydelse, at den brændte natten mellem 10. og 11. februar 1865, ved hvilken lejlighed rektoren *Kristen Rovsing* og hans datter nær var brændt inde. Huset, der findes endnu, over gården, blev genopbygget; men efter mindre end tyve år flyttede skolen til *Stockholmsgade*, til vores nuværende hus, som den gang var et vidunder af modernitet og lå i næsten landlige omgivelser.

Branden i Bredgade 32, 11. Februar 1865

Hele den lange tid mellem ca. 1850 og første verdenskrig er meget rigt dokumenteret i erindringsbøger og i rækken af bidrag til festskriftet fra 1937. Den klassiske filolog *J. L. Heiberg* (1854-1928) var periodens mest fremtrædende lærer ved skolen. Han var dens bestyrer 1882-1896, da han blev professor

i klassiske filologi. Alligevel fortsatte han, verdens bedste kender af græsk matematik og et lys i dansk videnskab, som lærer i græsk ved skolen omtrent til sin død. Udadtill var han kendt for sit endeløst lange skæg og sit helt ubeherskede tobaksforbrug – »Hvad skal man med frisk luft, når man har tobakken?» skal

han have sagt. Som leder var han frygtet for sin virtuose håndtering af spanskkrøret, men som lærer var han beundret og elsket. »Hver time hos Heiberg var en fest«, skrev en elev siden.

Denne forbindelse mellem Borgerdydskolen og universitet og videnskabelighed var ejendommeligt nok et særpræg ved skolen, der har holdt sig til over midten af dette århundrede. En lang række berømtheder har været knyttet til skolen: kunsthistorikeren *Julius Lange*, sprogfolkerne *Vilh. Thomsen*, *Dahlerup* og *Kr. Sandfeld*, filologerne *Gertz* og *Karl Hude* m.fl. Det hang nok sammen med, at skolen som privatskole havde flere løst ansatte lærere. Lærerne var i øvrigt dårligt lønnede. En lærer med 36 ugetimer fik kun det halve af gagen for en adjunkt med

24 timer ved statens skoler. Dette misforhold udlignedes først i 1901.

Eleverne? De var *mange!* Det er ufatteligt, at her også var plads til underskolen. Den havde sine egne lærerinder (ganske søde efter billeder at dømme). Men med lærerne og pedelfamilien stuvet af vejen nede i kælderen og et enkelt kontorlokale i stuen, gik det.

Når man vrisser ad gymnasiet og kalder det borgerskabets eliteskole, var det næppe helt forkert den gang, i hvert fald hvad det sociale angik. Forbi var de tider, da en skole som Vor Frue Skole nærmest var en fattigskole. Forældrekredsen prægedes af det højere forretningsliv og de liberale erhverv: jurister og læger. Desuden af landadelen og en del medlemmer af det mosaiske tro-

Da de kom...

... og da de gik

essamfund. Det er en karakteristisk forskel fra Metropolitan-skolens dominans af præster, professorer og embedsmænd blandt forældrene. Skolen har nok allerede den gang haft et vist radikalt præg. Gamle skoleblade viser i hvert fald, at Georg Brandes havde ivrige tilhængere blandt eleverne. Et morsomt billede af en Borgerdyd'ers liv i slutningen af forrige århundrede giver *Otto Rungs* »Fra min Klunketid«.

1887 fejredes 100-året med imponerende festiviteter. Begge Borgerdydskoler forsamledes i Kastellet's gymnastikhus, der var æreskompagni udenfor, del-

deltagelse af kongeparret, (Christian IX), kronprinsparret (Frederik VIII) og prins Christian (X), dertil kantate af *J.P.E. Hartmann* og recitation af kgl. skuespiller *Emil Poulsen*.

Fra 1. august 1919 var Borgerdydskolen i København en statskole. Samtidig ændredes navnet til Østre Borgerdydskole. I overgangsperioden 1918-1924 blev skolen ledet med fast hånd af en ny rektor, *Julius Nielsen*, en mand ikke helt uden lighed med sin forgænger *Michael Nielsen*. Skolen mistede nu sin underskole. I forvejen var der med skoleloven af 1903 sket den store forandring af den gamle latin-

skole. Tidligere havde skolen kun klassisk-sproglig og matematisk linie, og der var intet egentligt mellemed mellem underskole og gymnasium. Nu, efter 1919, havde skolen blot de fire mellemskoleklasser (fra 6. årgang) og gymnasiets tre linier samt en realklasse efter 4. mellem.

Skolens liv under den berømte rektor *Einer Andersen* skildres bedst i de følgende bidrag fra gamle elever.

Per Krarup (rektor 1950-1958) skriver i sine erindringer: »På forhånd fik jeg at vide at det var et meget vanskeligt lærerkollegium. I ministeriet undrede man sig over at jeg turde søge til den skole. Flere af lærerne stod kommunismen nær, sagde man«.

Må jeg slutte med nogle personlige indtryk? Jeg var her som lærerkandidat i 1954/55, som gammel metropolitener besjælet af en *vis* skepsis over for *den anden* skole. Da jeg i 1958 efter fire blide år på Øregård Gymnasium blev ansat her, hørte jeg sammen med de bittesmå nye drenge i 1. mellem rektor Per Krarups velkomstord: »I må vide, at vi er temmelig mærkelige her!« Det tør siges. Med en pæn og veltrimmet Hellerupskole til

sammenligning var Borgerdyden unægtelig noget for sig selv: et ejendommeligt og festligt lærerkollegium og lige så ejendommelige elever. Der var blandt eleverne *intet* blaserthedens gruppetyranni, de accepterede som en selvfølge hinandens ofte markante personligheder. Men nogen hjertelighed prægedes skolen ikke af. Det var nok endnu den gamle Borgerdydsskole, og de første piger, blandt klassikerne, og de to lærerinder kunne endnu ikke påvirke den udpræget virile atmosfære væsentligt. Men så kom ændringerne i rask tempo: mellemskolens forsvinden, pigernes invasion og på få år, i halvfjerdsere, en så radikal ændring af lærerkollegiet, at en ældre reaktionær lærer måtte frygte det værste: at skolen slet og ret blev et banalt distriktsgymnasium. Men alligevel – måske er det beliggenheden ved Østerport Station, måske er det huset selv, den besynderlige kasse, måske er det en mystisk *genius loci* – skolen forekommer i hvert fald mig *trods alt* at være den samme, med *det* præg af munterhed, drilagtighed og uimponerethed, som gør, at skolen *burde* have beholdt sit gamle navn: Borgerdydsskolen i *København*.

Skolegang i bevægede år 1937-44

Af civilingeniør H.C. Helt

Da jeg begyndte som elev i 1. mellem på Østre Borgerdydskole i august 1937, var skolens 150 års jubilæum netop overstået. Denne begivenhed gik jeg altså glip af, men i det første nummer af skolebladet Centrum, 8. årgang, kunne jeg læse om de storslåede festligheder, der strakte sig over det meste af en uge. Det er morsomt at se i dag, at ved elevforeningens festmiddag var der underholdning af den unge skuespiller Børge Rosenbaum, som »legede med et flygel på den fornøjeligste måde«. Det gør han endnu i dag, 50 år efter, under navnet Victor Borge!

I det store og indholdsrige jubilæumsskrift, redigeret af rektor, havde man nu en samlet fremstilling af skolens lange historie og en god orientering om de mange sider af det nutidige skoleliv. Man havde med andre ord »gjort status«, og nu var hverdagen begyndt igen, man havde taget hul på det næste halve århundrede. Det skulle vise sig, at 1937 inden længe skulle være »de gode gamle dage«, og at mine år i skolen skulle blive præget af verdensbegivenheder, der vendte op og ned på alting og ikke engang kunne lade det lille neutrale

Danmark være i fred. Europa i 30'erne var ganske vist en politisk krudttønde, og i Spanien rasede borgerkrigen, men kunne man efter verdenskrigens erfaringer forestille sig endnu en krig mellem civiliserede kulturnationer? Og skulle det endelig ske, ville Danmark så ikke ligesom sidst gang forstå at holde sig udenfor? En 11-års dreng forstod naturligvis ikke meget af alt dette og havde nok i sine egne små problemer: overgangen fra underskolen på en kommuneskole til de helt anderledes forhold på en af de ældste og mest ansete gymnasieskoler. På den tid var det kun ca. 3% af en årgang, der blev studenter, og de kom hovedsagelig fra velstillede hjem og fra hjem med akademiske traditioner. Det var ikke nok at være dygtig for at komme i gymnasiet, ens forældre måtte også kunne klare udgifterne. Begreber som ungdomsydelse og uddannelsesstøtte var helt ukendte, og forældrene måtte endda betale særlige skolepenge, hvis deres børn fortsatte udover den undervisningspligtige alder. Hertil kom udgifter til bøger og materialer: skolens stile- og regnehæfter måtte vi købe hos pedellen, og i Centrum var der en fast

annoncetekst, der lød: Nye skolebøger er dyre – spar penge, køb brugte skolebøger!

Var det et privilegium at blive student, så var det et ganske særligt privilegium at blive optaget på en gymnasieskole allerede fra mellemskolen. Det krævede under alle omstændigheder et fint resultat til mellemskoleprøven, men der var rift om pladserne, og der var visse traditioner, der fulgtes ved deres besættelse. Østre Borgerdyd optog altid et vist antal elever fra de private skoler på Østerbro, Krebs' Skole og Finn Tulinius' Skole, og det var en ekstra fordel, hvis man allerede havde en ældre bror gående på skolen. De få resterende pladser kunne så besættes med særlig dygtige elever andre steder fra.

Klasseforskellene var mere udprægede dengang, og der lagdes betydelig vægt på titler. I skolens årsberetning fandt man lister over eleverne i de forskellige klasser, med faderens stilling tilføjet i parentes! Listerne talte deres tydelige sprog om skolens klientel, og en elev, der kom fra mere beskedne forhold, har nok kunnet føle sig lidt trykket i det fine selskab.

For skolens gamle elever, der nu sad i overordnede stillinger i samfundet, betød det meget at kunne få deres sønner optaget i »den gamle skole«. Jeg husker en translokation, hvor rektor omtalte en student som »den sidste Nielsen« – han var den yngste af en brødræflok på 5, der alle lige-

Privilegerede mellemskoleelever

som også deres far var blevet studenter fra Østre Borgerdyd. Og det kan også udmærket være en sand historie, når det fortælles, at inspector, lektor Kaalund-Jørgensen, der virkede som lærer ved skolen i 45 år, skal have modtaget en ny 1. mellem'er med ordene: Din far var en flink elev, men din bedstefar var lidt af en slubbert!

Med denne udvælgelse af eleverne er det forståeligt, at der kun var et ringe frafald op igennem klasserne. De allerfleste fortsatte efter mellemskoleeksamen i skolens realklasse eller i en af de tre gymnasieklasser, klassisk-sproglig, nysproglig eller matematisk. Det betød et meget stabilt skoleforløb med de samme lærere og kammerater gennem 7 år, men jo altså stadigvæk for en lille privilegeret skare. De forholdsvis få, der kom ind på ledige pladser i 1. g fra andre skoler, havde forståeligt nok ofte tilpasningsvanskeligheder i begyndelsen.

Skolen havde ialt ca. 350 elever og 23 lærere. Man nåede at få de fleste af dem i løbet af sin skoletid, og man kendte dem i hvert fald allesammen. At skolen var en drengeskole, har jeg ikke fundet det nødvendigt at understrege. Det var helt almindeligt dengang, at der var henholdsvis drenge- og pigeskoler, selv om der også eksisterede »moderne« gymnasieskoler med blandede klasser. I hele skolebygningen kunne man kun støde på to kvindelige væsener: pedellens kone og fag-

lærerinde frk. Lauritzen, der havde religion, geografi og skrivning i de små klasser, men i reglen blev befriet for eleverne, når de nåede »lømmelalderen« i 3. mellem, der almindeligt regnedes for skolens vanskeligste klasse. Denne helt skæve »kønsvotering« virker nuomstunder aldeles urimelig, men sådan var det bare dengang, og jeg tror, at ældre lærere som f.eks. inspector ville være blevet rystede, hvis man havde kunnet fortælle dem, at der inden så mange år skulle komme piger på skolen, for slet ikke at tale om, at den en dag skulle få en kvindelig rektor!

Som ny elev opdagede man hurtigt, at skolen var velfungerende, for ikke at sige styret af en fast hånd. Den tilhørte rektor Einer Andersen, der var en imponerende mand såvel af skikkelse som ved sin personlighed. Han var blevet udnævnt i 1924, i Nina Bangs ministertid, og var unægtelig en noget anden type end den sædvanligt kendte stive og korrekte rektor. Der var ikke noget der hed skolesekretærer dengang, alt administrativt arbejde udførtes af rektor og af lærere, der havde påtaget sig diverse opgaver (regnskabsfører, bibliotekar), formodentlig for et meget beskedent honorar. Det administrative arbejde var naturligvis enklere dengang, og rektor gjorde det så enkelt som muligt. Kontakt til forældre f.eks. klarede han helst pr. telefon, kun når det var absolut nødvendigt blev der

skrevet breve, og så kunne man høre ham selv sidde og klapre på skrivemaskinen inde bag kontordøren. Han delte arbejdet med inspector, lektor Kaalund-Jørgensen, af eleverne kaldet »Kølle«, i et fortrinligt samarbejde, så forskellige de to end var som personer. Rektor tog sig af de store linier, men havde nøje føling med alt, hvad der foregik på skolen og var parat til at gribe ind, når det fandtes nødvendigt. Inspector tog sig med sin helt utrolige ordenssans og pertentlighed af det nødvendige »papirnusseri«. Med sin smukke og sirlige håndskrift udskrev han alt hvad der hed protokoller, klasseskemaer, karakterlister, forsømmelseslister osv. Alt var pinligt korrekt og parat til tiden.

Protokollen blev ført i hver eneste time, og enhver forsømmelse krævede omgående forklaring – stort set var sygdom den eneste acceptable. Man måtte medbringe en seddel hjemmefra, som man gik op og viste til rektor efter morgensang. Mens han læste sedlen, kastede han et skarpt blik på én over brillerglassene, og havde man mindre god samvittighed, var det svært at se ham i øjnene. Kunne forklaringen godkendes, satte han sin krusedulle på sedlen, hvorefter man gik ned og afleverede den til inspector, der foretog den nødvendige arkivering og registrering. At komme for sent var der ikke noget der hed, havde jeg nær sagt. Det kunne jo dog ske, og så fandt man dø-

ren låst og måtte ringe på klokken under det lille skilt »Til Skolen og Pedellen«. Så blev man skrevet op og havde snart samlet sammen til en eftersidning, så man holdt faktisk hurtigt op med at komme for sent!

Når jeg ser tilbage er det mit indtryk, at rektor altid var på skolen. Men det kan jo være lidt af en erindringsforskydning ligesom Jørgen Hæstrups påstand om, at solen altid skinnede i Viborg i hans barndom. I hvert fald slog det sjældent fejl, at var man blevet sat udenfor døren af en lærer, kom rektor netop forbi på en af sine mange runder og udbad sig en forklaring på, at man stod dér. Hver dag præsiderede rektor ved morgensang kl. 9 i salen på øverste etage. Det er yderst få gange jeg kan huske at han ikke har været tilstede. Her gav han dagens nødvendige meddelelser, inden vi gik over til sangen. Jeg ved at morgensang senere er gået af mode på de fleste skoler, men jeg synes at der var noget meget værdifuldt ved at opretholde denne faste daglige kontakt.

For at lære alle nye elever at kende delte rektor og inspector hvert år historieundervisningen i de to 1. mellemklasser med bytte efter nytår. Indtil vi lærte Einer Andersen nærmere at kende, var vi små drenge lidt forskrækkede overfor den store kraftige mand med det buldrende væsen. Han var selv klar over det og yndede at pjanke lidt for at vise, at han ikke var så slem. Det var helt sikkert,

at han altid kom til at sige »ra-barberne« i stedet for »araberne« – vi ville ligefrem have savnet denne morsomhed, hvis den var udeblevet. På forreste bænk sad en dreng, som var meget lille, og det var et kosteligt syn, når rektor trådte ind, at se den store mand lade som om han blev bange og med et forskrækket udtryk i ansigtet trække udenom i en stor bue.

Einer Andersen var en frisindet pædagog, der afskyede goldt terperi. Nu var eksamensterperi jo netop noget meget centralt i datidens skole, og det kunne han ikke så let lave om på. Østre Borgerdyd havde ry for at være en skole, hvor man lærte noget og ikke kom nemt til gode karakterer.

Rektor så naturligvis gerne, at skolens studenter opnåede pæne resultater og klarede sig godt i deres videre studier og virksomhed i samfundet. Men han frygtede, at de for lutter bogligt terperi ikke fik tid til at lære de forskellige side at kende af det samfund, som de skulle betjene på betroede poster. Det er lignende tanker, der gives udtryk for i en mere karikeret form i Scherfig's »Det forsømte forår«, som vakte kolossal opsigt og vild diskussion, da den udkom i 1940.

Einer Andersens bidrag til at udvikle eleverne mere alsidigt og udnytte deres forskellige evner og muligheder var hans igangsætning af mange aktiviteter, som man kunne deltage i udenfor skoletiden. Mest betydningsfuld var

Rektor Einer Andersen (nr. 1 fra venstre)

nok lejrskolen i det dejlige, dengang uberørte landområde ved Slagslunde Skov. På de obligatoriske ophold løste man opgaver, der bragte en i kontakt med naturen og med den lokale befolkning, mens det praktiske arbejde gav kendskab til brug af værktøj og redskaber, som bybørn dengang (før »gør det selv«-ideen bredte sig) ofte var temmelig ukendte med. På ferieopholdene, der var meget søgte, var der også indlagt praktisk arbejde og forskellig idræt, terrænøvelse m.m., da det ikke var meningen at man skulle henfalde til driveri og gale streger. Man må være rektor og de lærere, der ville ofre deres fritid på dette nyttige arbejde, dybt taknemmelig.

Af andre aktiviteter kan nævnes skoleorkestret, som rektor selv dirigerede, indtil han afløstes af Karl S. Clausen, idrætsforeningen, der tilbød deltagelse i mange former for sport til supplerings af de begrænsede muligheder i skolens mærkelige syvkantede gymnastiksal, foredragsarrangementer, rejser til Island og Sverige, hvor rektor havde udvekslingstaler med nogle gymnasieskoler. Jeg går ikke nærmere ind på enkeltheder vedrørende disse aktiviteter, fordi de er ganske indgående beskrevet i festskriftet 1937, og fordi hver af dem rummer rigeligt stof til en speciel artikel. Hver for sig bidrog de jo yderligere til at styrke sammenholdet på skolen ved at eleverne fik kontakt med hinanden på tværs af klas-

serne og med lærerne under andre forhold end hverdagens.

Det er vigtigt, at en skole fungerer godt og velorganiseret, men meget afgørende for elevernes trivsel og udbytte og det syn, de bevarer på deres gamle skole, er naturligvis de lærere, de kommer i berøring med. Danske gymnasielærere er og var også dengang fagligt veluddannede, og vi var så heldige at have disse dygtige lærere allerede fra mellemskolen. Men hvor ofte har man ikke hørt udtalelsen: Nej, det fag brød jeg mig ikke om, vi havde sådan en kedelig lærer! Om lærerkollegiet på Østre Borgerdyd for 50 år siden kan man sige, at det var en særdeles broget skare, men ét havde de fælles: ingen af dem var kedelige! Der var meget gamle og meget unge lærere, der var meget afmålte og korrekte lærere, og der var meget uhøjtidelige, ligefremme lærere. Der var lærere, som var religiøse, og der var ateister. Der var meget konservative lærere, og der var andre, man ville kalde socialister. Om deres eventuelle politiske aktiviteter skal jeg ikke kunne udtale mig, men skal kun understrege, at der aldrig var nogen, der forsøgte at udsætte eleverne for direkte politisk påvirkning.

30'rne var begyndt med krise og arbejdsløshed og var fortsat præget af stilstand på mange områder. Der var ingen særlig vækst på gymnasieområdet, og det havde resulteret i en lærerarbejdsløshed, som man taler om endnu.

At læse til cand.mag. var et »brødløst studium«, mange af kandidaterne måtte klare sig ved tilfældigt arbejde og være lykkelige for at få tilbudt korte vikariat. Når det så lykkedes at finde ansættelse, var det som løs time-lærer i 5 år eller mere, før man kunne håbe på at blive adjunkt. Lektorater tildeltes ikke automatisk, men efter fortjeneste og så også med en højere løn (som i alle tilfælde var særdeles beskeden). I Sverige var det nødvendigt at have en doktorgrad for at blive lektor!

Lærernes aldersfordeling havde måske noget at gøre med denne situation, men sikkert også med, at lærerne var glade ved at være på skolen og kun sjældent søgte derfra. Der var derfor en gruppe temmelig gamle lærere, som havde været på skolen i mange år, en gruppe meget unge lærere, der var kommet for ganske nylig (og som også blev der i mange år), og så nogle stykker, der på forskellige tidspunkter havde været heldige at komme ind i en af de eftertragede stillinger.

Lærere er vel egentlig ikke større originaler end andre nyttige samfundsborgere, men de er i deres arbejde hele tiden udsat for 25 par skarptskuende elevøjne, så hvad de måtte have af særheder (og sådanne har vi jo alle) kunne ikke undgå at blive bemærket. Skoleerindringer handler meget ofte netop om lærernes særheder, taknemmelige ofre som de jo er. Jeg vil prøve at give et lille ind-

tryk af nogle af dem, fortrinsvis de ældre, som forlod skolen under eller kort efter min skoletid.

I matematik fik vi straks fra 1. mellem skolens ældste lærer, lektor Høst. Han virkede lidt bøs og streng i starten, men da han havde fået sat sig i respekt, lagde han den strenge maske og viste sig at være en morsom og hyggelig mand, ved festlige lejligheder et rigtigt selskabsmenneske, altid parat med en munter bemærkning eller en god historie. Han var dygtig til sit fag og utroligt tålmodig, når det gjaldt om at få alle til at forstå, hvad det drejede sig om. Så kunne han slutte med den elegante bemærkning: Voilà – le résultat – som vi sku' ha! Han havde altid tid til spøgefulde påfund. En af mine klassekammerater havde en et par år ældre nevø i en af de højere klasser. Midt i timen kunne hr. Høst udbrude: Hør, hvordan går det egentlig med din nevø? Nu tager du dig vel af ham, som det er en onkels pligt? Og så kunne det ende med, at hr. Høst fiskede en toøre op, med pålæg om, at den blev givet videre til nevøen, så han kunne have lidt at slikke for. Havde man udmærket sig ganske særligt i matematikken, kunne man få tildelt den høst'ske husorden, der fandtes i 3 klasser: en enøre, en toøre eller en femøre (de gamle kobbermønter med hul). Den skulle man gå hjem og pudse blank og forsyne med en rød sløjfe, og så måtte den bæres tre gange om året: på skolens fødselsdag,

på hr. Høsts fødselsdag og på ens egen fødselsdag. Der blev ikke ødslet med tildelingen af husordenen, men på skolens fødselsdag kunne man altid se nogle bærere af den fornemme dekoration. Vi havde ham desværre kun i 2 år, fordi han nærmede sig pensionsalderen. Han opnåede en høj alder, og jeg har adskillige gange mødt ham på hans spadsereture ved Sortedamssøen og været imponeret over, at han altid kunne genkende mig og tilmed spørge til kammerater fra klassen.

Så må jeg nævne de tre gamle ungarke, lektorerne Fratz, Heskjær og Kaalund-Jørgensen, der havde været studiekammerater (de to første endda studenterkammerater, og naturligvis fra Østre Borgerdyd), og var blevet ansat på skolen ved århundredskiftet. Lektor Fratz fik jeg aldrig som lærer, han var klassisk filolog, men vi kendte alle hans spændstige skikkelse, når han ankom til fods, svingende med sin stok, uden overfrakke året rundt. Jeg vil tro, at hans eneste forsømmelse i de mange år har været den time han kom forsent i et af krigsårene. Det var meningen, at sommertiden skulle ophøre en fastsat dag, men med meget kort varsel blev det besluttet, at den alligevel skulle fortsætte. Fratz havde ikke sådanne nymodens indretninger som radio eller telefon, så det var ikke muligt at komme i kontakt med ham og underrette ham om ændringen.

Lektor Heskjær var min engelsk-

lærer i mellemskolen. Han var lille og rund, med kælenavnet »Trille«, og i påklædning og fremtoning tilhørte han som sine to kolleger tiden før verdenskrigen. Jeg må her fortælle, at det dengang var helt almindeligt, at lærerne røg i timerne – det gjorde Heskjær altid, og hans hvide hår var på sine steder gulplettet af tobak. Jeg har fået at vide, at han i sine yngre dage var et meget muntert og selskabeligt menneske – nu var hans helbred desværre ikke for godt, og han var ofte sygemeldt. Werner & Brahdés lærebøger i engelsk stammede fra Heskjærs ungdom og virkede mildest talt gammeldags, begynderbogen benyttede en ejendommelig lydskrift, som jeg aldrig er stødt på andre steder. Indøvelsen af de specielle engelske lyde (rullende r, stemt og ustemt th), som vi skulle sige efter Heskjær, var en sand festforestilling. Han betjente sig af regler og remser, der nok tildels var hans egne påfund. Der var f. eks. »operaens verber«, og jeg kan endnu høre hans lidt gnækkende stemme sige »af ved lideform hedder altid by« eller »Thomas Moore opened the door and saw on the floor a flood of blood«. Men vi lærte faktisk noget engelsk, og det var jo formålet.

Kaalund-Jørgensen (»Kølle«) er tidligere omtalt som skolens pligtopfyldende og uundværlige inspektor. Han var næsten vokset sammen med skolen, og hans store interesse var »drene«, som

han omfattede med næsten kærlig omsorg, også efter at de havde forladt skolen. Man må dog ikke bare opfatte ham som en hyggelig gammel julenisse, han havde styr på tingene, og han kunne også være skrap og hurtigt indgribende, når der var behov for det.

Så var der de to brødre Gallø, kaldet »Knold« og »Tot«, navne, der passede præcis til deres udseende. Lektor, dr. phil. Olaf Gallø var naturhistorielærer i dette ords sande betydning. Hverken hans undervisning eller hans videnskabelige arbejde havde meget med moderne biologi at gøre. Han kunne f.eks. sige: Disse vitaminer, som alle taler om, men som ingen ved hvad er! Vi beskrev dyr og planter systematisk og detaljeret, som f.eks.: I jorden har den en pælerod, fra den udgår en grøn, opret, urteagtig og håret stængel, etc. Videnskaben var hans et og alt, og undervisningen har kun været et nødvendigt levebrød. I hvert ledigt øjeblik, også i frikvartererne (han kom aldrig på lærerværelset), forsvandt han ind i sidelokalet til sine mikroskopier. Hans undersøgelser gjaldt danske lav'er, hvoraf der findes tusinder af arter, og med det ene øje i mikroskopet udførte dr. Gallø tegninger af dem med minutiøs nøjagtighed. De blev samlet og udgivet i hans imponerende livsværk om de danske lav'ers naturhistorie, 10 store engelsksprogede bind, som gjorde ham internationalt kendt som den myreflittige, omend sær-

prægede forsker, han var. Broderen, kunstmaler Hakon Gallø (»Tot«) var skolens tegnelærer. At tegne perspektiviske gengivelser af rumlige modeller var ikke videre grinagtigt, men når det var overstået, fik vi lov at tegne »fritegninger«, og han fulgte interesseret med i, hvordan vores fantasi kunne udfolde sig. I 2. mellem fik vi ham i historie. Han havde ikke nogen egentlig uddannelse i faget, men besad en imponerende detaljeret viden om middelalderens historie og kunne fortælle om begivenheder og om historiske personer, så vi blev rettet med. Det var »gammeldags« historieundervisning, men det var spændende og interessevækkende, og det blev direkte årsag til, at en af mine klassekammerater idag sidder som gymnasielærer i historie.

Skolegården var (og er) meget lille, så i de fleste frikvarterer gik vi over på pladsen i Østre Anlæg under opsyn af lektor Albinus, der havde pladsinspektion, assisteret af »Tot«. »Binus« var vel nok skolens ejendommeligste lærer. Han var cand. theol. og havde virket som præst, før han kom til skolen som lærer i religion og tysk. Ved frikvarterets begyndelse skred han med hat og i sin meget lange, mørke frakke i spidsen for hele flokken over Stockholmsgade og et stykke hen ad det modsatte fortov, idet opgangen til legepladsen dengang lå omtrent midt for den. På fortovet udenfor skolegården var »Tot« posteret for at holde

strømmen tilbage, hvis et køretøj nærmede sig. Dem kom der nu ikke mange af – bilerne var få før krigen, og i krigsårene forsvandt de næsten helt. Ovre på det modsatte fortov stod »nøddemanden« med sin lille vogn med rygende skorsten. Hos ham fik man en pose varmristede jordnødder for 5 øre, og handelen gik strygende. Når frikvarteret var forbi, stødte »Binus« i sin fløjte, og så gik turen den modsatte vej. Jeg har siden undret mig over, at vi kunne få så meget ud af 10 minutter, men som jeg husker det blev der rigelig tid til at tumle sig også. Lørdag blev vi i skolegården, fordi frikvartererne kun var på 5 minutter – vi havde nemlig en meget fordelagtig ordning med korte lørdagstimer, så vi kunne holde weekend allerede kl. 12,40! Hvis man overtrådte reglementet, f.eks. kastede med snebolde eller gik udenfor det tilladte område, kunne man blive sendt tilbage for at vente på »Binus« i gangen. Her fik man så bagefter en opsang, ledsaget af hvad han kaldte »dallebakker«, dvs. en massering af kinderne mellem to fingre, så man var øm længe efter, og så sluttede overhalingen gerne med, at han sagde: »Då er vist på bånden et godt mænneske«. Ja, jeg ved ikke, om det er muligt at gengive hans højst ejendommelige stemme på tryk, den skal man måske have hørt for at fatte hvordan den virkede.

Jeg har ladet mig fortælle, at Albinus var en dygtig tysklærer, der

i dette fag kom godt ud af det med eleverne. Vi, der kun oplevede ham som religionslærer, havde sværere ved at tage ham alvorligt. De naivt-moraliserende indslag i hans undervisning undlod ganske at gøre det ønskede indtryk på os. De fleste vil huske hans beretning om et kirkemøde, hvor en af kardinalerne siger: »Ægteskabet er en snare«, hvortil en kollega replicerer: »Hvorfor skulle Gud indstifte 6 sakramenter og én snare?« Hvis man kan forestille sig, hvordan »Binus« udtalte ordet »snare«, vil man forstå, at det hele virkede grotesk. Når jeg ser tilbage, må jeg beskæmmet indrømme, at vi var hårde ved ham, selv oppe i gymnasiet kunne der være tale om rene uartigheder. Han kan have været et af de triste eksempler på en lærer, som eleverne gjorde tilværelsen uudholdelig for. Men jeg er trods alt ikke sikker på, at det var sådan. I hvert fald har jeg senere hørt, at da rektor, der ofte måtte gribe ind i hans timer, lidt forsigtigt spurgte ham, om han ikke syntes, han trængte til at blive afløst som gårdvagt af en yngre lærer, blev han meget forbavset. Han syntes selv, at det gik så udmærket.

»Tot« var svagelig og overanstrengte sig tilmed ved aftensko-leundervisning om vinteren – det måtte mange lærere påtage sig dengang for at få pengene til at slå til. Sidst på foråret 1939 døde han kun 60 år gammel, og Albinus skrev forøvrigt meget smuk-

ke og hjertelige mindeord om sin kollega i Centrum. Hans efterfølger som tegnelærer hed Stenild Larsen, en høj flot mand med ørenæse og gnistrende sort hår. Nogle af de ældre elever bildte de små mellemskoledrenge ind, at Stenild Larsen var en landflygtig russisk storfyrste! Sådan kunne han faktisk godt se ud, og ville man have det bekræftet, kunne man slå ham op i telefonbogen, hvor han stod med adressen »Slottet, Veksø«. Så var enhver tvivl bortvejret!

»Tot«s afløser ved pladsinspektionen blev gymnastiklærer Hansen, kaldet »Hansi«. Han var en forhenværende overofficiant og tilstræbte en vis brøsig, militærisk optræden, som dog mildnedes meget af hans syngende, umiskendeligt fynske tonefald. Han var i virkeligheden et meget venligt og ukompliceret menneske, som vi havde det rart med, da vi fik ham i gymnastik i gymnasiet. Hvis der var lidt uro i omklædningsrummet, kunne »Hansi« sige: »Hvis a' I ikke ka' holde op med den fløjten, så bli'r det en times a' og poklæ'ning«, og så var der ikke flere problemer. Forklaringen på, at de to hold, når vi spillede håndbold ovre på pladsen, ikke var »de røde« og »de grønne«, men »de rø'e« og »de rø'grønne«, skal søges i, at »Hansi« var farveblind! Han var som sagt en venlig og hyggelig mand, og jeg har (også senere) mødt ham, når han gik tur med sine hunde hjemme i Brønshøj.

Der var flere lærere, jeg godt ville have fortalt lidt om, men for de yngres vedkommende er det nok rimeligt at overlade det til senere årgange af elever. En enkelt, som kun var kort tid på skolen, synes jeg dog, jeg bør nævne. Vi havde det store held i gymnasiet at få den unge Svend Bundgaard som lærer i matematik. Han var lige fremragende som matematiker og som pædagog, og det var dengang en oplevelse at følge hans gennemgang af en bevisførelse, mens tavlen langsomt fyldtes med hans smukke, klare skrift, og han selv fik et mere og mere drømmende og henført udtryk i ansigtet. Det blev den eneste klasse, han førte igennem på skolen, fordi han meget snart blev knyttet til universitetet. Senere blev han professor i Århus, hvor han opbyggede matematikundervisningen og i en lang periode var universitetets rektor. Han var kun 29 år, da vi fik ham som lærer, men havde allerede noget af den »distræte professor« over sig. En morgen ankom han noget forstumlet, med forrevet tøj og et blødende sår i panden – der var en lygtepæl, der ikke havde ville flytte sig, da han kom cyklende i sine egne dybe tanker!

Den tid lå ikke så langt tilbage, hvor det var god pædagogik at proppe eleverne med viden ved korporlige midler (ét slag af spanskkrøret for hver stavfejl!). De ældre blandt lærerne havde kendt den, og i festskriftet 1937 beretter gamle elever om så-

dannetilstande og glæder sig over, at så meget nu var forandret til det bedre. Trods alt var det jo stadig lærernes opgave at opretholde arbejdsro og sørge for, at vi fik lært hvad vi skulle, og da skole drenge nu engang både kan forsømme deres pligter og finde på gale streger, måtte der eksistere visse straffemuligheder. En lussing var en hurtig og nem løsning på en sag, og jeg tror ikke, at der var nogen af os, der kom igennem skoletiden uden at have prøvet at få varmet ørerne. En mere ked-sommelig straf var det at blive idømt eftersidning eller en »afskrift«, dvs. aflevering næste dag af et par sider i bogen i skønskrift. Da vi dengang skrev med pen og blæk (kuglepennen var ikke opfundet), var det ikke noget grin-agtigt arbejde, og mange ville nok foretrække lussingen som en hurtig og kontant afgørelse.

Men det slog mig ellers allerede som mellemskolebarn, at lærerne behandlede os som »voksne mennesker«. Det var vi jo slet ikke, men lærerne var jo først og fremmest gymnasielærere, og det er vel det, der har smittet af ned i mellemskolen. Vi fik selvfølgelig karakterer og vidnesbyrd og beskud om, at det var nødvendigt at tage sig sammen, men ellers var synspunktet (som jeg mange gange har hørt lærerne give udtryk for) det, at vi jo ikke var blevet tvunget til at gå på skolen, vi var kommet der frivilligt med et bestemt formål, og så måtte vi for en stor del selv tage ansvaret for, at

det blev opnået. Kunne vi ikke finde os til rette med betingelserne, så kunne vi jo bare gå vores vej, og der var mange andre, der ville være lykkelige for at få vores plads!

Når det hele fungerede godt efter princippet »frihed med pligter og ansvar«, så hænger det jo sammen med, at de mange aktiviteter ved siden af det egentlige skolearbejde knyttede os sammen og fik os til at betragte skolen som et andet hjem. Til denne følelse af fællesskab bidrog yderligere skolens skovture og fester, som det vil føre for vidt at beskrive nærmere, og så det præsentable skoleblad »Centrum«, som redigeredes af et par af de ældre elever. Foruden muntre indslag om skolens hverdag, bl.a. julehistorier med karikaturer af lærerne, rummede det meget seriøst stof, lange og måske lidt tunge artikler om politiske, litterære og faglige emner, som undertiden kunne være starten på en længerevarende debat i bladet. I dag ville mange nok finde det lidt for tørt og »voksent«, men man må huske, at dengang var en gymnasieelev en akademiker i svøb, og det var det vi prøvede at leve op til. Efter sigende var der ikke censur på Centrum, men jeg vil tro, at rektor under besættelsen har været nødt til at følge lidt med i hvert fald i de politiske artikler for at undgå eventuelle ubehagelige følger. Centrum var samtidig medlemsblad for elevforeningen Borgerdyden, og herved sikredes

dets økonomi, så det smukke blad 10 gange om året kunne uddeles gratis til alle elever. Det skal endelig bemærkes, at Centrum brugte »moderne« retskrivning (små bogstaver og å) – det gik mange elever og yngre lærere ind for, men i undervisningen kunne det jo ikke tillades af hensyn til eksamenskravene.

Præfeksystemet med dets rettigheder og pligter for de ældste elever var blevet til på rektors initiativ. Det havde muligvis haft sine »børnesygdomme«, men de syntes at være overståede. Skeptikeres frygt for, at en præfekt kunne misbruge sine rettigheder eller blive træt af sine pligter, havde vist sig ubegrundet. Rektor sørgede for at understrege over for 2.g'erne, at ville man være med, måtte man gå ind for sagen, ellers måtte man sige fra med det samme. Tyrannisering af mindre elever, som man har hørt afskrækkende beretninger om fra engelske skoler, har jeg aldrig oplevet eller hørt om. Præfekternes ret til at straffe opsætsige elever er i min tid aldrig gået videre end til et dask i hovedet med sangbogen under opstillingen til morgensang. Det hele fungerede som et godt kammeratskab, hvor man fik lært hinanden at kende på tværs af klasserne. Præfekterne havde lov til at forlade skolens område i frikvartererne, eller de kunne samles i præfektværelset, hvor rygning var tilladt. For lærerne måtte det være dejligt at slippe for mange kedsommelige

pligter i forbindelse med opretholdelsen af ro og orden. Præfeksystemet fungerede godt igennem mange år, men mistede vel sin berettigelse, da mellemskolen forsvandt.

Da krigen kom, og snart derefter den tyske besættelse, var jeg 13 år og gik i 3. mellem. Resten af min skoletid måtte naturligvis blive stærkt præget af denne den mest dramatiske periode i Danmarks nyere historie, så meget mere, som den faldt sammen med den alder, hvor vi udviklede os fra børn til voksne. Gymnasieårene er jo en tid, hvor man er uhyre modtagelig for indtryk, endnu usikker på mange ting, men intetst optaget af hvad der foregår omkring en og tilbøjelig til at indtage kompromisløse standpunkter. For os på den tid var situationen enkel: det var valget mellem sort og hvidt, mellem nazistisk diktatur og demokratiet, og vi oparbejdede langsomt, men sikkert, elever såvel som lærere, et næsten fanatisk had til nazisme og besættelsesmagt.

Ellers mærkede man i de første år ikke så forfærdelig meget til krigen og tyskernes tilstedeværelse. Hverdagen gik videre, og det gjaldt også skolegang og skolearbejde. Eleverejserne til Island og Sverige måtte naturligvis ophøre, men udvekslingen med svenske gæstelærere fortsatte iøvrigt under det meste af krigen. Varer blev rationerede, »nøddemanden« forsvandt, lejrskolens økonoma komponerede en lidet påskønnet

BEKENDTGØRELSE.

Da der i den sidste Tid er forefaldet forskellige Begivenheder, som har fremkaldt Gnidninger mellem Elever Præfeker, og da Elevernes Repræsentanter ikke har set sig i Stand til at genoprette Ro og Orden, har den fungerende Overpræfekt set sig nødsaget til, ifølge Bestemmelserne af Forældremødet 1930 at proklamere UNDTAGELSESTIL-
STAND PAA HELE SKOLEN.

Med øjeblikkeligt Varsel anordner jeg følgende:

- 1) Al højrestet Snak før Morgensang er forbudt
- 2) Nedgang fra Morgensang skal foregaa roligt og besindigt; det er forbudt at mase
- 3) Ved Nedgang i Frikvarteret er Sammenstimlen af mere end 5 Mennesker paa Gange og Trapper forbudt. Nedgangen skal foregaa hurtigt og uden Protest af nogen Art
- 4) Det er strengt forbudt at drikke Vand i den lille Gaard i Frikvarterene uden særlig Tilladelse. »Lokumsrygning« under enhver Form er forbudt
- 5) Overgang til Pladsen skal foregaa gnidningsløst
- 6) Enhver Opstand eller Strejke eller Forsøg derpaa er forbudt
- 7) Cykler uden Nummer interneres for 7 Dage (hvis Ejeren har Nummeret hjemme) eller i 14 Dage (hvis Ejeren intet Nummer har)
- 8) Underpræfekerne skal loyalt opfylde deres Embedspligter. De skal efterkomme Ordre givet af Præfekerne
- 9) Omklædning til Gymnastik i Frikvarteret kan kun tillades, hvis det skønnes, at Ro og Orden kan opretholdes

Enhver Overtrædelse af ovennævnte Forbud vil blive haardt straffet ved Præfekternes Standrette

Overfor Optøjer og Sammenstimlen vil Præfekerne gøre hensynsløse Brug af alle til Raadighed staaende Midler til Bekæmpelse heraf.

Overpræfekten.

Præfekerne parodierer besættelsesmagten.

»gulderodssuppe« for at spare på kødet, og skolegården fyldtes op med bjerge af tørv, som pedel Kjeldsen slæbte afsted med i store kurve i fast rutefart mellem gården og fyrkælderens.

I 1941 rykkede vi gymnasiaster ud for at deltage i demonstrationerne mod Danmarks tilslutning til Antikominternpagten, som iøvrigt forløb ret fredeligt. Omkring 1942 begyndte man at mærke tegn på det, der skulle blive til en egentlig aktiv modstand mod tyskerne. Illegale blade dukkede op, og man hørte om de første sabotageaktioner. Vi havde ivrige diskussioner med lærere af forskellig indstilling, hvor man nok kunne forenes i et fælles tyskerhad, men kunne være meget uenige om ting som sabotagens berettigelse og forholdet til kommunisterne og den russiske allierede. Adskillige lærere måtte nok være glade for, at deres åbenhjertige udtalelser ikke skaffede dem ubehageligheder ved at blive refereret de forkerte steder. I sommeren 1942 vakte det stor opsigt, at nogle gymnasieelever fra Aalborg (»Churchillklubben«) blev idømt fængselsstraffe for sabotagehandlinger, mens deres rektor blev suspenderet for at have opmuntret en tysk fjendtlig stemning på skolen. I december 1942 cirkulerede Mogens Fogs illegale brev om hans motiver til at gå ind i den aktive modstand, og hans besindige og velformulerede argumentation gjorde et stærkt indtryk på os. Vi

begyndte at spørge os selv, om man ikke kunne »gøre noget«, og så unge som vi var blev det i første omgang til fremstilling af Royal Air Force emblemer og huer og uddeling af illegale blade og propaganda mod tyskerne. Ved folketingsvalget i foråret 1943 var vi ivrige uddelere af opfordringen til at protestere mod denne »narresut« ved at blive væk fra afstemningen (»stem dansk, bliv hjemme«). Vi var nogle stykker, der skaffede os gult fosfor fra kemilokalets giftskab i den naive hensigt at fremstille brandbomber til placering f.eks. i tyske biler. Det kom der naturligvis intet som helst ud af.

Nogle få af skolens elever fandt dog ind i det virkeligt organiserede illegale arbejde. I sommeren 1943 blev overpræfekten Hans Edvard Teglers arresteret af politiet efter en sabotageaktion, og hans kammerat Jørgen Jespersen gik samtidig under jorden. Disse to 17 års drenge viste sig at have gode nerver og blev gennem resten af besættelsestiden nogle af de mest aktive modstandsfolk i Bopa og Holger Danske. For de fleste af os andre gjaldt det, at vi nok havde den gode vilje, men var for unge og umodne til at være med i dette dødsensfarlige arbejde.

En rektors stilling i krigsårene kunne være vanskelig. Han skulle som andre loyale embedsmænd viderebringe upopulære påbud fra myndighederne på en sådan måde, at ingen blev ladt i tvivl om

hans egen uplettede nationale indstilling. Enkelte rektorer bragte sig i vanskelige situationer, men Einer Andersen havde sin egen uimponerede måde at klare tingene på. Da RAF-huerne havde givet anledning til optøjer og sammenstød med nazisterne, blev der udstedt forbud mod dem, og rektor sagde ved morgensang kort og godt: Og så har jeg fået besked på at sige til Jer, at det ikke længere er tilladt at gå med de her små huer i de islandske farver! Så forstod alle hans indstilling til den sag. Ved en anden lejlighed var der nogle, der blev lidt ophidsede på ham. Der var blevet dekretet skolestrejke i anledning af et tysk overgreb, vi vidste ikke af hvem, men jungletrommerne gik, og vi var med på ideen. Rektor ringede rundt til hjemmene og beordrede os i skole omgående! Bagefter er man klar over, at tyskerne naturligvis kunne være aldeles ligeglade med, om vi gik i skole eller ej, men hvad der var mere vigtigt: rektor var stærkt engageret i de illegale transporter over Øresund og absolut ikke interesseret i at få henvendt opmærksomheden på skolen eller sig selv.

Jeg husker kun ganske få »episoder« omkring skolen. En dag var en nydelig ældre herre blevet attraperet på Østerbrogade af en tysk soldat, der påstod, at han havde sagt »Schwein« til ham. Præfekterne, der var på gaden i frikvarteret, blandede sig ivrigt i diskussionen, men snart kom

nogle civile politifolk til og spredte opløbet. I efteråret 1943 optrådte et par mellemskoleelever udfordrende med nazistiske sympatier, vistnok inspireret af deres forældre. De blev chikaneret af kammeraterne efter skoletid og søgte hjælp hos adjunkt Husfeldt (skolens senere rektor). Han skulle ikke have noget klinket, men besteg sin cykel og kørte bort. Episoden blev forsøgt blæst op i »Fædrelandet«, men så vidt jeg ved gik gassen meget hurtigt af denne bagatelagtige sag.

Om det sidste urolige krigsår, hvor forholdene tilspidsedes og strejker, vold og terror hørte til dagens orden, kan jeg ikke udtale mig, for så vidt angår skolen, fordi det faldt efter min skoletids afslutning. I foråret 1945 ved jeg, at skolebygningen blev beslaglagt til brug for tyske flygtninge, og skolen fik husly på Rystensteen Gymnasium.

En skole er i stadig forandring. Eleverne skiftes ud (og nu allerede efter 3 år), og lærerne skiftes ud. Er det overhovedet rimeligt efter 50 år at tale om »den gamle skole«, når tilsyneladende intet andet end navnet (og måske bygningen) er tilbage? Jeg håber at have givet et indtryk af, at ikke blot en god undervisning, men et skoleliv og en atmosfære, der fik en til at føle sig hjemme i et fællesskab, er noget man kan tænke tilbage på med glæde og taknemmelighed så længe efter. Og man kan tro på, at mange af de gode traditioner har kunnet føres

videre af skiftende generationer. I min skoletid havde elevforeningen »Borgerdyden« sin blomstringstid, oprettet og ledet af nogle meget aktive gamle elever. I dag har vi svært ved at forstå, at den to gange årligt kunne samle 100 festklædte herrer til stor middag for at høre på højtidelige taler om den gamle skole og kammeratskabet. Men det var ikke lutter nostalgi – skolen havde stor nytte af foreningens moralske og økonomiske støtte til mange af dens aktiviteter. Hjælpen til skolebladet er allerede nævnt, og det er »Borgerdyden«s bestyrelse, vi kan takke for, at jubilæumsskriftet 1937 blev realiseret. I det lange løb kunne foreningen ikke

tiltrække de unge fra nye årgange, og det endte med, at den sygnede hen.

I vore dage er gymnasiet meget forskelligt fra, hvad det var for 50 år siden. Mange normer er blevet ændret, og alle er optagede af talrige interesser og gøremål. Man kan ikke opretholde et sammenhold som det, der trivedes i »Borgerdyden«. Men det glæder en gammel elev, at rektor, lærere og elever i 1987 alligevel kan samles om at fejre vores gamle skoles 200 års jubilæum på værdig vis, og at de har villet give mig lov til at komme frem med disse lidt blandede erindringer om skoleliv på Østre Borgerdydskole for 50 år siden.

Danskundervisning på skolen i dag.

Som brudgom

Af Jørgen Sonne

Jeg har kun een gang i mit liv vundet i en konkurrence, det er også den eneste gang, hvor jeg har deltaget i en, og jeg vandt førstepræmie! Uden at jeg iøvrigt var det mindste tilfreds med den, for jeg ville meget hellere ha' haft andenpræmien. Men det hele skete ved et tilfælde i foråret:

Hvert år blev der ved fastelavnen holdt en omfangsrig fest på skolen med bl.a. præmier for udklædningerne – og jeg havde virkelig aldrig deltaget i den del af det: Masker blev gloende om ho'det og dampede af klister og tørt støv, og man gik usikkert i disse små tanks med slidser til øjnene. Endelig vandt man jo heller ikke noget, og nu var jeg da kommet op i gymnasiet. Så siger min mor til mig den morgen:

»Jeg sy'ns du sku ta noget tøj på denne gang, – og hun viste mig et par bukser, hun havde fundet frem under forårsrengøringen, inderst i klædeskabet – Det er din fars gamle stribede, og sé, hans pisk-i-røv frak'! – og hun viftede med skøderne i hans rundskårne jaket, der havde en nusset grøn tone. Op af en skuffe med skindhandsker og luffer, fiskede hun så et par tynde og anløbne glacéhandsker. – Vi blev gift i det udstyr, sagde hun. – Du ka låne din onkel Kajs bowlerhat, den går han ikke mer med, den søulk, så

er du smuk, jeg mener, som formiddagsbrudgom.

Bukserne kom ud af vinduet og blev støvet af, de var stramme som et pistolløb, men mølhullerne i dem holdt, bare ingen knæbøjninger i dem. Hatten, et meget fint mærke i silkeforing, måtte fores halvt ud med blomsterpapir i remmen (ejeren var to meter stor med ditto hoved), men så sad den ellers rimeligt sikkert. De gule og skrumpede vaskeskindshandsker skulle krænges våde på, som de gamle husarers bukser, man kunne vrikke i dem med fingrene, forsigtigt. – Buketten! sagde jeg, på vej ud ad døren – og jeg tog på klaveret en høj dusk af gule forsythier, de var i appretéret og klippet stivlærred, en praktisk evighedsblomst, som kunne støvsuges.

Og så gik jeg ned ad den grønne boulevard med brusende buket til fastelavn og fest.

Det var den helt store fest i året på den skole, der gjorde meget ud af festtiderne, med julespil, skævt orkester, og en ypperlig korsang til julen. Og man gik ind for det, man kom gerne på den skole efter skoletid, så god og sjælden var dén. Fastelavnen endte med en årlig revy, hvor lærerne blev karikeret af Anden G. Og der var noget at ta' fat på, for disse lærere var endnu originale eller sær-

prægede, i tøj og væsen og i deres talemåder, og det var noget alle på skolen kunne (tilmed de andre lærere) efterligne de mest yndede og markante stemmer, og i hvert frikvarter.

Halløjet tog fat nede i den dybe og skæve gymnastiksal, under gadeplan, hvor der også blev spillet klassisk skolekomedie – Plautus »Mostellaria«, Gogols »Revisorren«. Den dag var rummet fyldt op af lange borde under maskinpapir, jernporcelænskrus var stillet ud, og fadene med boller hen over. Lige under trappen stod de store aluminiumskogere med kakaoen, den smukke rødkindede pedella og hendes store klump af en mand sørgede for forsyningerne; Bryder-Lars dirigerede nedmarchen og placeringen, og Hansi név børnene i tumulten, ondt, så de skreg een gang til. Og de var i selvopfundne dragter, og nogen af dem lavet med fantasi og fingernemhed – min klassekammerat, Teatermaleren, vandt i Anden Mellem en førstepremie for sin sølvbronzerede rustning i karton. Og uddelingen af præmierne foregik så helt oppe, hvor den høje skakt med trappen endte, efter et dundrende løb tilvejs, og inde i den hver morgen stoppet pakkede morgensangsal.

Her øverst oppe i skolen er det så, på den lange smalle repos, at jeg løber på en fin pige! Og dette var nu en ren drenge-skole. (Rektorate, at piger på en skole var synd for drengene, for piger lærte for godt uden ad). Dette pigevæ-

sen var faktisk en dreng fra paralletklassen, spinkel og hvid i huden, ganske pigelig, og hun havde nu rouge på kinderne og var i en brun og lang swagger så det så' ud som han/hun allerede var i syvende måned. Øjeblikkelig strækker jeg en hånd ud, for at beskytte denne vordende mor mod de små unger, der rendte afsted om benene på hende. Med hinanden kønt under armen skred vi så op og ned, og jeg fejede de torpederende børn væk fra bruden – og fra min egen jo dog skrøbelige, store blomsterbuket. Døren blev slået op til præsentationen af udklædningerne, oppe fra scenen, over den overophedede sal, og den var banket fast til med hoveder langs bænke og ud langs væggene. Og oppe fra dette høje podie, imellem de sædvanlige Røvere og små Clowners, ser jeg da nede på første række Laura, hun klapper henrykt i sine hænder over os to.

Hun er flere historier for sig. Laura var vores tidlige geografilærerinde, og i et glasskab holdt hun klip af Familie-Journalen, med lange store lakrøde biler i Afrika, årgang 1920, støvede og skøre sabelbønner, og et uspiseligt Johannesbrød, som gik rundt mellem os. Desuden en hel eskimo-slæde, den var forspændt med et nydeligt hundefoster. Den blev inderst i skabet. Laura var også lærerinde i religion, Bibelhistorie snare, hun var fyldig og rynket med et blødt skæg i lysegråt, og det såes lige på,, også uden modlys. Og

hun var selvfølgelig ugift). Nu klappede og jublede hun over dette ægteskabelige par på scenen, og hvem ved, over drengens tilstand ... Med en virkelig inspiration bøjer jeg mig frem og ned over scenen, og rækker formfuldendt Laura min buket. Rullende *touche* fra morgensangsalen. Vi fik første- og anden-præmien. Jeg pakkede så den store papkasse ud, der her blev min. Det var det spil der hed: *Rundt om Øen*.

Brikkerne var spinkle støbte malede lyst-yachts ... Hvad skulle jeg med sådannoget?! Det var ti år siden jeg havde spillet terning- og flytte-rundt spil. Min røde hvide brud havde fået en solid gul og rød pakning med Toms Karameller. Det ku' man da spise. Jeg så' langt til den, men han ville ikke bytte. – Og hvad nytter det da at stå og ha' vundet sit livs eneste førstepræmie.

Lærere er også mennesker

Af Jens Erik Skydsgaard

Perioden fra 1947 til 1950 vil næppe for eftertiden fremstå som særlig bemærkelsesværdig i Danmarks historie, men der er dog to ting, jeg husker: Danmark trådte ind i Nato og jeg gik, nej jeg var discipel i Østre Borgerdydskolen. Af kilder til den sidste og vigtigste del har jeg vistnok kun den helt autoritative Vidnesbyrdbog tilbage, sort ryg og trykt i København hos C. H. Bielefeldt, Bog- og Papirhandel. Vi skrev endnu med store bogstaver.

Det er ikke tit, man ser i sine gamle karakterbøger. De fleste kunne man nok være foruden, men de kalder erindringer frem, f.eks. når man oktober 1947 læser: Fransk g+ vistnok flittig, den første og barskeste af standpunktsbedømmelserne, at sammenligne med samme fag fra marts 1950: mg+ leverer strøget mål. Faget udgik til studenterek-såmen få måneder senere.

Erindringer om en længst forsvundet skoletid er ofte nostalgiske eller bitre. Selv husker jeg meget lidt. Vi var kun to klassikere og læste latin, græsk, tysk og engelsk alene, de øvrige fag sammen med de nysproglige. Vi to var imidlertid noget særligt, mente vi, fordi vi lærte oldgræsk og kunne råbe mærkelige bøjningsformer samt hurtigt skrive vort navn med græske bogstaver.

Sådan synes klassikere altid at have været. Papyrusfund fra oldtidens Ægypten kan vidne om samme banaliteter som vore kladdehæfter.

Mine erindringer er også sløret af det faktum, at jeg selv blev lærer og senere traf alle mine egne lærere i andre sammenhænge. Nogle af dem kunne jeg regne for mine venner. Dette gør, at jeg i det følgende ikke kan anskue min skoletid med en gymnasieelevs øjne. Det er derfor ikke noget »sandt« billedet, jeg kan tegne af fortiden, men som professionel historiker ved jeg, at fortiden er borte, kun sporene af fortiden er tilbage, nemlig Vidnesbyrdene, ikke om mig, men om de mænd, der skrev dem – eller snarere forfattede eller konciperede dem. Klasselæreren skrev dem ind med store bogstaver til substantiverne indtil efteråret 1948. Her slog Niels Ferlov over til små, følgende Hartvig Frischs retskrivningsreform.

Niels Ferlov var gammel borgerdyder, lidt gammelkøbenhavnsk i udtalen, ironisk til det sarkastiske. Nogle kunne ikke lide hans form. Vi havde ham både i dansk og latin, 10-11 timer om ugen, hvoraf latintimerne altså selvtruede. Dansk omfattede også svensk. Jeg husker vi læste Lagerquist. Det var hans første klas-

sikerhold og vi fik lært den latinske grammatik – efter Madvig. Jeg kan endnu flere gode sætninger fra den gang. »Noget usikker i det elementære« stod der første gang. Det var jo et chock at komme fra en stor mellemskoleklasse på Sct. Jørgen til en klasse på to. Dansk gik fra starten lidt bedre. Man begyndte forfra og arbejdede sig kronologisk frem i litteraturen, opmuntret af læreren til at læse mere. Det gjorde mange af lyst, for appetiten blev skærpet. Latin startede med Caesar, Ciceros taler, Krarups latinsk poesi samt Horats. Desuden gamle Livius, 23. og, specielt udvalgt til 2. g, hvor Ferlov havde orlov og gamle lektor Fratz vikarierede. Han gav os ganske de samme »frie oversættelser«, som han 30 år tidligere havde givet min moders klasse på Sortedam.

Ferlov traf jeg ofte senere. Stærkt i erindringen står, da jeg engang var censor ved studentereksamen med ham som examiner. »Du Sgøsgaard«, sagde han, »jeg har lagt min latinundervisning om«. Han havde haft en begavet og litterært interesseret klasse, som erklærede, at de ville læse latin som litteratur. Det gjorde de så, og Ferlov fortsatte, formentlig træt af konjunktiverne. Men vi lærte en masse af ham, og navnlig Horats kom til at klinge. Form og indhold hang sammen. Det var nok også Ferlovs skyld. Han var kongenial med den gamle ironiker.

Tysk og engelsk var 1 + 2 og 2 +

1 time ugentlig. Gud hvor man slog gloser op. Jeg har faktisk som femtenårig grædt over at slå gloser op i engelsk. Det var helt uoverkommeligt på basis af mellemskolen i en krigs- og efterkrigstid på mærkelige skoler og på mærkelige tidspunkter at forberede en ubearbejdet engelsk normalside pr. gang, og man glemte jo gloserne lige så hurtigt som man slog dem op, fordi timetallet var lille. Niels Husfelt var vant til store klasser og spillede på alle registre for en ret så tom kirke. Hans undervisning kunne høres langt ud på gangen. Jeg forstår ikke, hvordan han kunne holde os ud, for han så kun kummerlige resultater af sine anstrengelser. Vort fælles problem var, at skoleugen var for kort, selv om der ikke var lørdagsfri, kun forkortede lektioner, så at vi kunne gå hjem kl. 13. I tysk var den fine humanist Erik Rehling vist ret fortvivlet, men han blev syg og vi fik en ung vikar. Han fandt frem til forrummet til den eneste lærerindes toilet – hun havde naturligvis et sådant privat. Der stod fra gammel tid et par gamle liggestole, hvor vi sad og røg tobak, mens vikaren ofte henfaldt til endog meget dristige anekdoter. Vi tog det som eksempel på, at skolen ikke var for skolens egen skyld, men for livets. Det var faktisk meget sjovt – også da den pågældende vikar blev en elsket skærm-trold i TV. Hans stemme alene giver mig uartige associationer, og dem kan man jo leve længe på.

J.A. Bundgaard arbejder med skolekomedie

Jens A. Bundgaard i græsk. Man begyndte med alfabetet og Hudes Elementar bog 1. Sætninger som »Dronningen var på den ene side smuk, på den anden side grusom« eller »Kvindernes legemer er svage, men deres sjæle stærke« står klart for mig – det var jo en drengekole. Senere blev det Anabasis, masser af Platon (vi læste hele dialogen Gorgias) samt naturligvis Homer. Når man i den alder læser Platon, langsomt fordi det er svært, bliver man aldrig den samme som før. Bundgaard arrangerede, at vi to forbe-

redte os sammen: ny lektie ekstemperedes af den ene, mens den anden førte gloserne ind i en bog med karbonpapir, så vi fik et sæt hver. På den måde nåede vi mere, og det blev til mere Platon. Jeg håber, at han morede sig lidt. Det var nærmest en stilfærdig passiar, kun lidt overhøring og helst ekstemperering, så at vi kunne se, hvor langt vi selv kunne nå. Vistnok en ganske avanceret pædagogik. En gang i 1. g var den anden syg, jeg havde ikke kunnet finde ud af oversættelsen og fik det fremstammet. »Udmærket«, sagde Bundgaard, »Så kan vi se, hvor vanskeligheden ligger«. Jeg glemmer det aldrig.

Denne fine mand blev min lærer også på universitetet og senere fik jeg et varmt forhold til ham og hans mærkeligt originale måde at anskue oldtiden på. Sent kom hans disputats og først kort efter hans død som firsårig hans betydelige bog, Parthenon and the Mycenaean City on the Heights (1976). Han var en af de originaleste oldtidsforskere, jeg har mødt, og han talte til de to skoledrenge som til ligemænd.

Historie var Finn Gad, lige importeret fra seminariet i Godthåb, hvor han havde virket i en årrække. Han var Arupelev og middelaldermand om en hals. Helt utraditionel i sin undervisning. I 2. g udarbejdede vi f.eks. speciale, dvs. arbejdede på skolens bibliotek i timerne og blev ikke hørt i lektier. Dem brød han sig ikke

meget om, han ville diskutere historien og naturligvis provokere. Vi læste også »Tidens Stemme«, et lille blad med aktuelle artikler, men jeg husker intet af, hvad der stod i dem. Jeg erindrer heller aldrig at have læst lektier i dette fag før til studentereksamen. Direktoratet lod klassen opgive Tysklands historie fra Karl d. Store til 1939. Det var jo faktisk hele historien og sikkert iværksat for at genere Gad, der havde lavet forsøgsundervisning. Men det gik på mirakuløs vis fint for de fleste. Senere traf jeg ofte Finn Gad til faglige møder i videnskabelige foreninger, altid parat til at tage diskussionen op, ofte med paralleller fra Grønland. Han nåede at føre denne landsdels historie op til ca. år 1800, svære bind med mange noter og udkommet både på dansk og engelsk. Det blev hans andet liv som forsker i en lidt sen, men ingenlunde mindre oplagt alder.

Vidnesbyrdbogen tvinger nu erindringen frem om fransk med Laugesen. Vi var bange for denne mærkelige lærer og til dagligt stiltfærdige mand, der kunne få en elev til at isne. Jeg tror ikke jeg har frygtet nogen lærer som ham, siden lærerinden i den landsby-skole, hvor jeg begyndte sammen med to andre. To ny sprog i 1. g. var meget, og jeg satsede på græsk – ikke af tidnød, men der var jo andet end skolen og dens lektier. Derfor blev det »strøget mål« til fransk, hvad der nok har kunnet ærgre én siden. Når Lau-

gesen blev vred, var det homerisk, men så kunne han en dag komme med Blicher under armen og læse noveller op i to timer. Senere fik jeg to af hans børn i gymnasiet. Gad vide hvordan det huede ham at møde mig på den anden side skranken ved forældremøder? Der var intet at mærke. Også han gik til forskningen, og befandt sig sikkert langt bedre som professor i fransk med den ældre litteratur som emne. Her på universitetet traf jeg ham flere gange i udmærket samarbejde. Hvem var det mon sværest for?

Naturfag var egentlig fremmedartet i denne sammenhæng, og Lorentzen mente vist ikke, at sproglige kunne lære naturfag. Derfor var han nok, hvad man kunne kalde en doven lærer. Vi bestilte ikke meget i timerne, men må alligevel have lært en masse ved den indirekte metode – måske ved en slags osmose. Sarkastisk var han og besk, men altid med på en slægtningens mærkelige sygdom, der kunne bruges i undervisningen. Jeg havde mange slægtninge og avancerede fra »gør sig Umage, men har svært ved Faget« til »særdeles flink og fornøjelig«. Egentlig har alle elever krav på mindst en, helst lidt flere, men næppe for mange lærere af denne type, der ikke tager faget for tungt og derfor skaffer luft i det pressede skema. I den alder tager man jo alligevel en masse ind, selvom det ikke bliver givet med ske.

Andre har sikkert skildret Moses, Niels Ebbesen Josefsen, lærer i matematik. Min pen slår ikke til – men det var forunderligt at møde en af dem fra før syndfloden. Matematikken begreb jeg ikke, men han var ikke uvenlig over for de mindre energiske, selv om han hævdede at kunne eksaminere selv den bedste til mådeligt, en fæl negativ karakter.

Sluttelig var der Hansen i gymnastik, en ældre spændstig herre med syngende fynsk tonefald («synk rumpen drenge»). Han lod de dygtige lave salto og slå kraftspring og mig i fred. »Du vil vel hellere hjælpe med at sætte redskaber på plads« sagde han når der var gymnastikopvisning. Det var nobelt af ham.

Sang havde ingen karakter, men der var den navnkundige Karl S. Clausen, der også underviste i tysk. Faget var underrepræsenteret, men Clausen spillede time efter time på flyglet. Han ville vist egentlig have gennemgået musikken systematisk, men han kom ikke længere end til Bachs Toccata i C-mol. Jeg hører den stadig med glæde og tænker på en stor kunstner, der spildte megen tid på os, indtil også han overgik til forskning og fremdrog gamle kirkemelodier, der havde overlevet de særeste steder.

Østreborgerdyskolen's Vidnesbyrdbog udregnede ikke gennemsnit. Det var klogt, for hvad siger et gennemsnit med to decimaler af en række forskellige læreres vurdering af en Discipels indsats

Forfatteren i »Melodien der blev væk«, 1950.

og resultater i forskellige fag? Den ørstedeske skala er end ikke anført. At oversætte dennes karakterer til den nugældende 13-skala er umuligt og forbudt, men jeg undrer på, om jeg med et udregnet gennemsnit havde fået adgang til universitetet, hvis de nu gældende adgangsregler havde eksisteret i 1950. Karakteren g i orden såvel i skriftlig latin som i skriftlig dansk var tung at slæbe på, men bemærkningen fra marts 1949 tyder på, at den var berettiget: »Et mørkt Punkt: ikke blot Skriften, men også den egentlige Orden temmelig forfærdelig«, prentet af lektor Fratz med zirlige bogstaver. Skulle jeg

have knoklet mere med lektierne, var det gået ud over andre aktiviteter. Ville det have været rimeligt? Det var faktisk en ottetimers arbejdsdag at gå i gymnasiet dengang, mindst. Forberedelse af græsk tog en time, latin lidt mindre, og så måtte resten få, hvad der blev tilbage. Ganske rimeligt synes jeg – også i dag. I stedet for gennemsnit fornedet et stempel med rektors navn. To år med Ejner Andersen, en herlig hugaf, der ikke blandede sig meget i, hvad der foregik, men af og til viste, at han fulgte med i alt. Andre vil kunne sige mere om ham, men jeg glemmer ham aldrig læse – eller snarere opføre – forskelligt ved juleafslutningerne. Han var Selma Lagerlöfs troldkælling og han var samtlige skolens hedengangne hørere, når han gav Borgerdydens historie som fortsat roman. Sidste år Per Krarups stempel. 3.g var i festernes tegn, skolekomedie (fremragende instrueret af Finn Gad) og kæmpebasar for lejrskolen. Begyndende drukkenskab. Vi havde et lille lager af gin i pedel Keldsens kælder, men det tog hurtigt slut, og så var den smålurvede dagligdag der igen. Selv havde jeg ikke Krarup før på universitetet, men senere fik vi et meget nært samarbejde på Det danske institut i Rom – men det er en anden historie. Fra skolen husker jeg en punch, jeg havde lavet.

»Herrlig«, sagde Krarup. »Alt for stærk«, sagde han dagen efter, da jeg kl. fem om eftermiddagen kom for at rydde op. Ved samme lejlighed fandt han mulighed for at dække et underskud på samme punch på flere hundrede kroner – et tyngende beløb dengang.

Var Borgerdyden en god skole? Dette spørgsmål kan naturligvis ikke besvares meningsfuldt. For nogle var den god, for andre ikke.

Min vurdering af lærerne er min egen og, som sagt fra starten, ikke den nybagte students. Lærerne var meget forskellige, og det er naturligvis urimeligt, at jeg kun kan tale om dem, jeg selv havde. Andre ville kunne berette om de øvrige, men jeg tror, de fleste ville medgive, at det var en skole af individualister med meget forskellig baggrund og meget forskellig mål med deres undervisning. Man lærte af dem alle, selv hvor man havde leveret strøget mål, havde man et solidt fundament at bygge videre på. Fransk faglitteratur har siden 1950 været fast kost for mig.

Når man som jeg senere fik den oplevelse af lære disse mennesker at kende i anden sammenhænge, måtte man erkende, at lærere er også mennesker. Men måske hænger dette sammen med, at man selv blev lærer.

Østre Borgerdydskolen 1987

Af Erik Barfoed, 3. g

For 200 år siden blev Borgerdydskolerne stiftet. Dengang regerede Kristian VII enevældigt, der fandtes ingen skolelov og slet ingen grundlov. Først året efter, i 1788, blev stavnsbåndet hævet. Da Østre Borgerdyd blev stiftet var der to år til den store franske revolution og tolv år til Bonapartes statskup. Det var ikke almindeligt at gå i skole. De fleste børn levede på landet, og arbejdede på en gård. Nogle levede i byerne, og havde en eller anden slags arbejde. De var stik-i-rend dreng eller medhjælp hos en kræmmer. De få, der fik mulighed for at gå i skole, var heldige, men det betyder ikke, at det var nogen specielt munter oplevelse at gå i skole i 1787; det var »den sorte skole«. Østre Borgerdyd har set den store fadæse i 1813, hun har set grundloven blive til, hun har gennemlevet både 1. og 2. verdenskrig. Hun måtte fromt se til, da man lod pigerne komme ind på skolen. Østre Borgerdyd har levet under mangan en undervisningsminister, som ville ændre tilstandene radikalt, hun har oplevet sine lærere langsomt skifte farve fra sort til rød. Hun har huset lærere, som først var sorte, siden blev tolerante, og til sidst pædagogiske. Hun har kendt borger-børn, swing-pjatter, blomsterbørn, Beatlesfans og yuppier, og hun har set

sine lærere skifte sygekassebrillerne ud med lyserød ble.

Verden så helt anderledes ud for 200 år siden. Gennem de mange, mange år er der ikke meget, der er forblevet, som det var. Det meste er enten gået tabt, eller har ændret sig fuldstændig. Det eneste man har at holde sig til er, at Østre Borgerdyd hvert år i de sidste 200 år har skabt en håndfuld studenter.

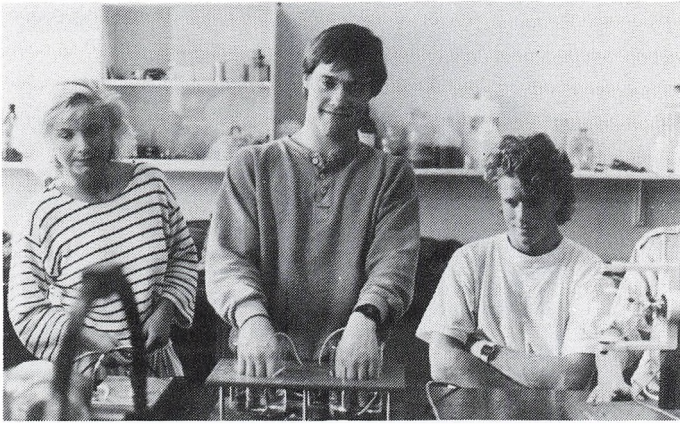
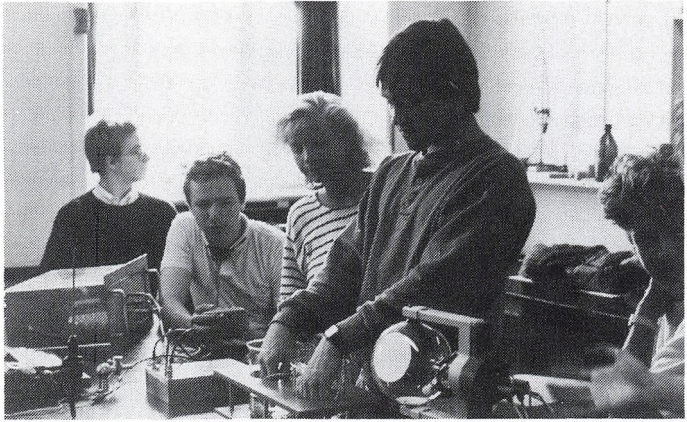
Gamle damer kan være farlige. Kommer man dem for nær, risikerer man at få en paraply i hovedet. Gamle damer er tit møg sure, de skælder ud på samfundet, politikerne, vejret, og mest af alt afskyr de de unge. Men det er ikke alle gamle damer, der er sådan. Der findes nogle, som er rare og venlige. De ser lidt krumbøjede ud, men man kan også se på dem, at de har ben i næsen. Sådan nogle gamle damer kan lide børn, og forstår dem. De deler deres mangeårige erfaring med de unge. De elsker at fortælle om gamle dage, men er samtidig vilde efter at høre, hvad de unge laver. Østre Borgerdyd er sådan en gammel dame.

Hun har mistet sit splitflag, tæppet hænger ned fra væggene, om vinteren er det så koldt, at eleverne får frost i tæerne, og gymnastiksalen er fuldstændig ubrugelig til nogensomhelst form for

gymnastik. Selv navnet Østre Borgerdyd synes lidt flosset i en tid, hvor modernisterne har sværet ordet borger til, og ordet dyd er blevet et skældsord. For de folkeskoleelever, der kommer ind på skolen, er ordet uforståeligt. De kommer lige fra »socialt samvær« og orienteringsfag til Østre Borgerdyd, latin og tysk stil. Hun får dem fra folkeskolen fuldkommen forvirrede, og uden nogen samling på sig selv. De er vant til at blive passet og plejet. De er vant til, at andre tager ansvaret for dem. Den gamle dame giver dem et ansvar, men holder alligevel hånden under dem. Hun lærer dem at være mere end sociale; hun lærer dem omgangstone. Hvert år laver hun nogle nye studenter, som har det til fælles, at de kan klare sig i verden udenfor. De er ikke særlig borgerlige, og nok heller ikke specielt dydige; men de er borgerdydige. Det er Østre Borgerdyds finesse. Gennem de sidste 200 år har hun lavet borgerdydige studenter. De kan klare sig i samfundet, og er ikke på herrens mark, når de forlader skolen. Men de ved ikke

bare, hvordan samfundet fungerer, den gamle dame har oplært dem i en tradition, som er 200 år gammel. Hun er et bindeled mellem noget, som er gammelt, og studenterne. Hun giver dem tradition, men hun sidder ikke fast i den. Østre Borgerdyd har formået at forny sig. Hun uddanner ikke studenterne i 1987 i 1787 stil; hun har ladet de forældrede traditioner glide langsomt ud, og sørget for at skabe nye. Østre Borgerdyd er en fin gammel dame, som giver sine elever noget, de ikke kan få andre steder. De får en fornemmelse for det gamle, en sans for tradition og en fornemmelse for nutiden. Hun har bevaret det formål Borgerdydskolerne blev oprettet med for 200 år siden; hun giver sine elever et grundlag at bygge videre på, en uddannelse, som ikke lader en i stikken, hvis man får brug for mere end kongerækken og Cæsars dødsdag. Når man forlader Østre Borgerdyd med en studentereksamen i hånden, er man lidt klogere og i stand til en del mere end da man forlod folkeskolen, og det er ikke bare fordi man er blevet ældre.

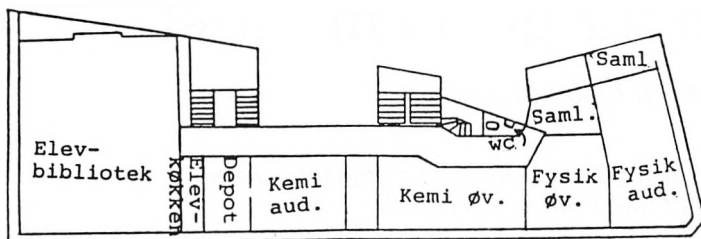

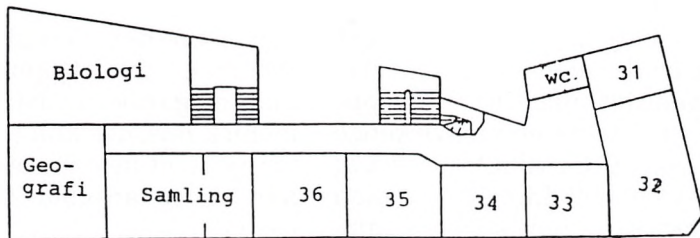

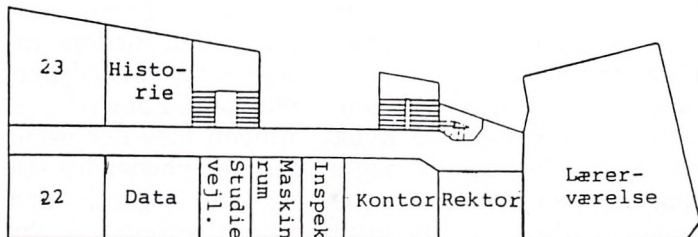
PLAN OVER SKOLEN

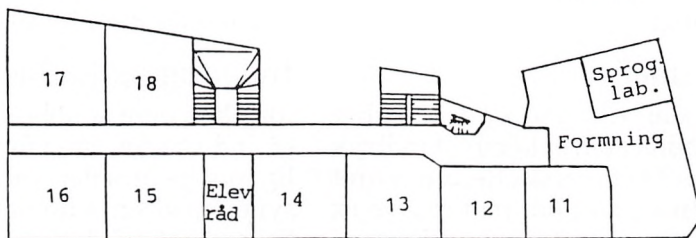
4. sal

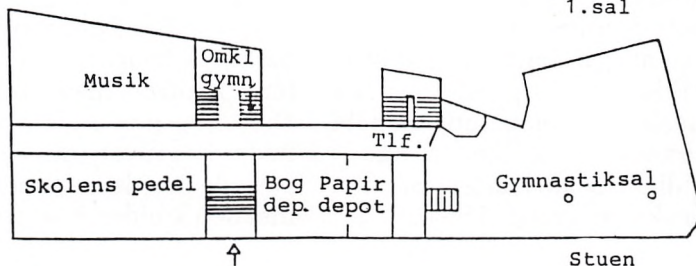
3. sal

2. sal

1. sal

En tur gennem huset

Af Jens Østergaard

*»Så knejs da mod skyen, vort fredslyste hjem!
Stå støt imod tidernes storm!«*

(Fra kantate ved skolebygningens indvielse 11. juni 1884).

Det er naturligvis ikke de ydre rammer, der alene skaber en skoles identitet, men der er næppe tvivl om, at de er medvirkende dertil, og i Ø.B.s tilfælde er det af afgørende betydning, at skolen har boet på samme sted og i samme bygning i mere end hundrede år. På godt og ondt er skolens liv og ånd, som de ytrer sig idag, præget af det gamle hus.

I det følgende vil vi gå en tur gennem huset fra kælder til kvist som det ser ud idag, og med nogle strejftog tilbage i historien tegne et måske lidt broget billede af hundrede års forandringer og ombygninger.

Set udefra

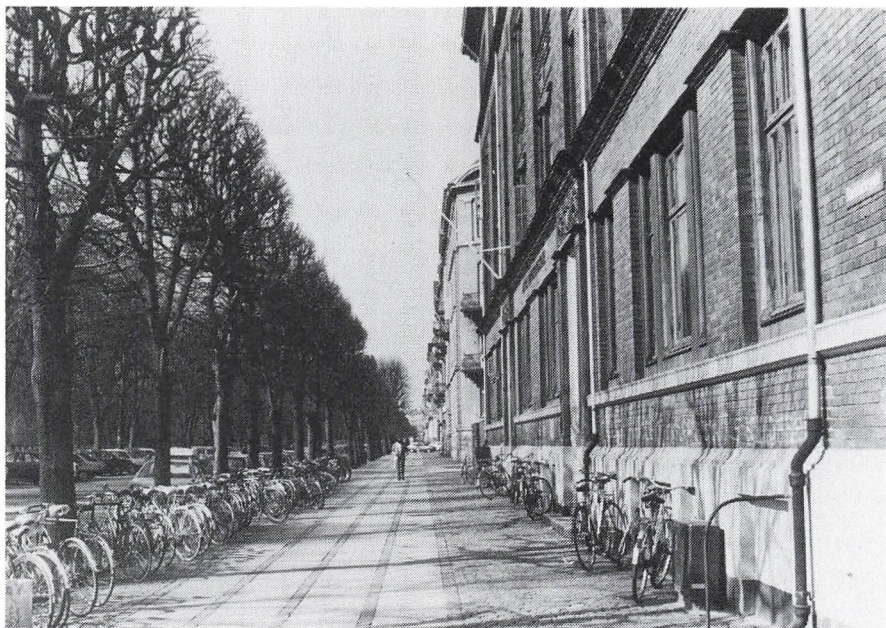
Kun om vinteren er det muligt fra gaden at få et komplet indtryk af husets udseende. Resten af året aner man kun lidt rødt murværk set gennem et flimmer af grønne blade (eller rød-gule). Alle de træer, der omgiver bygningen, er med til at give indtryk af at storbyen ikke maser sig ind på os. Det er pudsigt, at netop dette forhold fremhæves adskillige gange i samtidige beskrivelser af den »nye« skolebygning (1884).

Når man har mulighed for at overskue hele bygningen, ser man et ganske nydeligt og harmonisk hus, der kun på få punkter røber, at hele huset ikke altid har været anvendt til samme formål.

Den private insitution, der opførte huset, ville kun have skole i en del af det, medens resten skulle lejes ud for at bidrage til skolens økonomi. I den østlige del af bygningen blev der derfor indrettet fem lejligheder fra stue til 4. sal, og efter sigende også en urtekræmmerbutik i kælderen på gadehjørnet. Mere om dette når vi kommer ind i huset.

Indgang og kælder

Idag kan man skubbe døren op og gå ind i huset, men for ikke særlig mange år siden var døren forsynet med en summer, som betjentes af pedellen fra hans lejlighed. Inde i forhallen kan man stadig se det vindue (nu til-dækket), hvorfra pedellen kunne føre kontrol med indpassagen. Der er også et andet vindue, helt nede ved gulvet, som i en tidligere periode havde samme funktion, idet den kælder, hvor der nu er ke-

ramikværksted, dengang var pedellens »kontor«, og køkkenet til lærerværelset, som også engang har ligget i kælderen.

Nede i den nævnte keramikkælder er der for øvrigt stadig spor af en madelevator, der har forbundet dette rum med køkkenet i pedelboligen ovenpå.

Der har på et tidspunkt også været kemilokale i kælderen, hvor pedellen nu har værksted.

Stueetagen

Det mest særprægede lokale i stueetagen (og hele skolen) er gymnastiksalen med sit utællelige antal hjørner og kanter. Den er blevet til ved sammenlægning af stuelejligheden og den underliggende kælder, herunder hjørnebutikken. Dette skete i 1903.

Indtil da havde gymnastiksalen ligget i den anden ende af stueetagen, i det nuværende musiklokale, med gulv i højde med gården, idet der dengang ikke var toiletter nedenunder – de lå i den lille baggård!

Denne gamle gymnastiksal blev forsynet med et par meget høje døre ud til gården i 1903 og kaldtes derefter i mange år »den overdækkede gård«.

I stueetagen lå skolens kontor – i den nuværende pedelboligs soveværelse. Da lejligheden blev istandsat i 1981, kunne man stadig i muren ud mod gården se et primitivt »pengeskab«, en niche i muren forsynet med en dør af jern.

Resten af stueetagen, bortset fra lejligheden, var klasseværelser,

Gymnastiksalen i 30'erne

Gymnastiksalen i 80'erne

hvoraf et i en periode har været lærernes spisestue (nu bogdepot) og et omklædningsrum til den »nye« gymnastiksal (nu delt mellem lille bogdepot og nedgangen til salen).

1. sal

I den gamle lejlighed på denne etage ligger bl.a. formningslokalet, i hvis værksted det er let at genkende lejlighedens køkken. Et faglokale til formning fik man først i 70'erne, i den periode hvor skolen også havde HF-kursus, der har formning som obligatorisk fag. Indtil da havde der kun, i en tidligere periode, været undervist i »tegning« i klasseværelserne, eller i det nuværende bibliotek (se herom senere).

I »skoledelen« af 1. sal bør det bemærkes, at det lille rum ud for trappen (elevkontor) skam talte med som klasseværelse! De to lokaler mod gården (over musiklokalet) har på et tidspunkt været ét lokale (sangsals), væggen mellem dem er stadig meget tynd. Endnu tidligere var det mindre af dem inspektionskontor.

2. sal

Lejligheden på 2. sal er lærerværelse og rektorkontor. Oprindeligt var der kun lærerværelse i en lille del, ud mod Dag Hammarskölds Alle, medens resten var bibliotek. Det var dengang, lærerne havde spisestue i stueetagen.

I det lille lokale udfor trappen,

hvor der nu er studievejlederkontor, udbrød skolens brand 29. maj 1961. Ilden raserede dette rum, hvor der var inspektorkontor, den overliggende del af trappen og biologilærernes rum på 3. sal. hvis man ser godt efter, er der visse spor af branden på trappegelænderet, på 3. og 4. sal.

3. sal

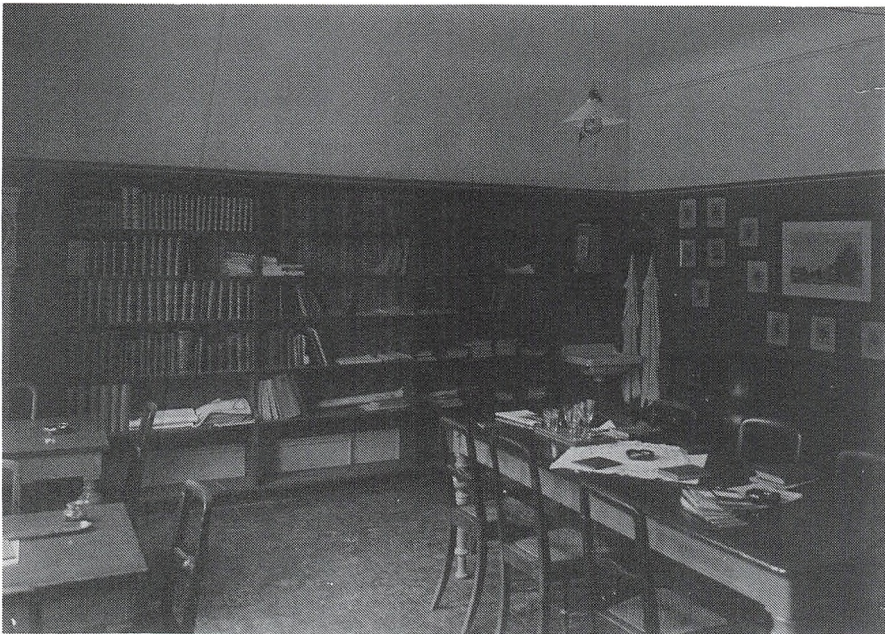
Skolens rektor boede i lejligheden på 3. sal. Det er den sidst nedlagte lejlighed i huset – det skete i 1960'erne.

I biologilokalet kan man se den modsatte udvikling af 1. sal. Her har man fjernet de tynde vægge og skabt et stort lokale, hvor der tidligere var flere små mørke rum.

4. sal

Foruden lejligheden, der nu er fysiklokaler, har her også været pedelbolig (i nuværende kemilokaler) indtil den blev flyttet ned i stuen.

Skolens nyeste og flotteste lokale, biblioteket, er oprindeligt indrettet som festsal, hvilket kan ses af paneler og stuk m.m. Her samledes i gamle dage hver morgen hele skolen – op til 600 elever – til »morgensang«. Det skal retfærdigvis siges, at dengang der var så mange elever, var en betydelig del i alderen 11-14 år og fyldte derfor ikke så meget. I denne sal opførtes gennem mange år skolekomedier på en til lejligheden sammentømret scene. Sang- og

Lærerværelset tidligere

tegneundervisning er i perioder også blevet givet her.

På et gammelt billede ser man endvidere en række høvlbænke i salen, som kaldes sløjdsal, men nogle mener, at dette blot er en opstilling til glæde for fotografen. Det er bemærkelsesværdigt, at bortset fra idrætsundervisning, er dette gamle hus med sine ombygninger og istandsættelser stadig en rimelig ramme om en gymnasieskoles daglige aktiviteter, og såfremt der kan skabes varige aftaler for idrætsundervisningen ude i byen, vil den nuværende

gymnastiksal kunne blive et nyt samlingslokale. Så kan vi fortsætte 200 år endnu!

Til slut en pudsighed, et citat fra jubilæumsbogen fra 1937, hvor man fuldt og fast troede, at skolen ville få en ny tidssvarende bygning i løbet af få år: »Der er noget vist tragisk i, at just denne skole, der blev bygget med trøstig forvisning om, at her blev en bygning rejst, som ville være fuldtud fyldestgørende i mange årtier, så hurtigt skulle vise sig at blive forældet.«

Og dog –

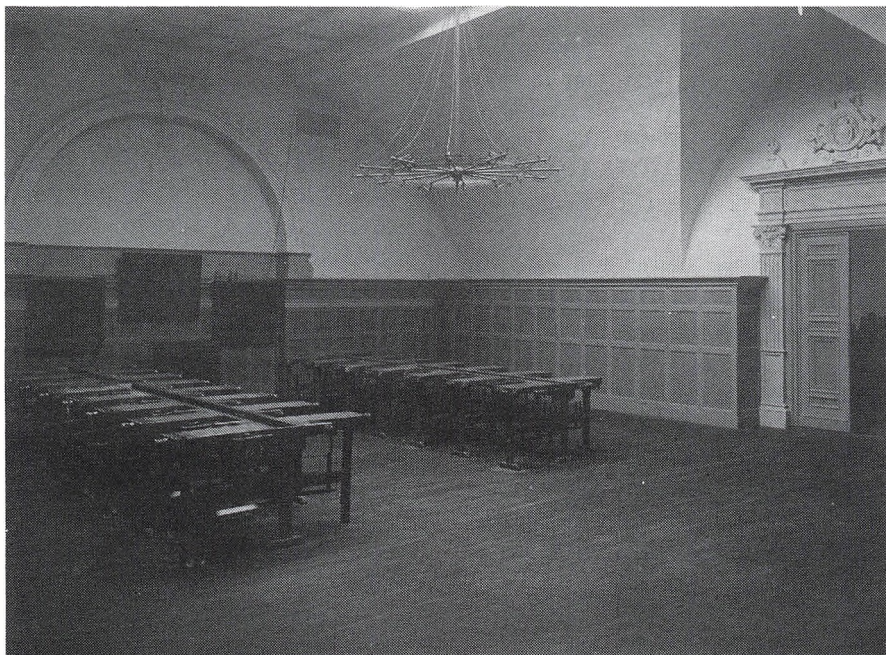
Biblioteket

Af *Annette Hauer-Jensen*, lærerbibliotekar

Øverst oppe på 4. sal på Østre Borgerdyd ligger et stort rum med en broget historie. Rummet er meget smukt med høje træpaneler, ovenlys og vinduer i dybe nicher med en pragtfuld udsigt ud over Østre Anlæg og den indre by.

Som man kan se på det gamle billede, har rummets smukke proportioner inspireret tidligere generationer til orden; der blev stillet høvlebænke op i rækker og geled. Efter sigende blev rummet dog faktisk aldrig taget i brug

som sløjdsal. Til gengæld blev det så brugt som gymnastiksal, hvor konditionen jo allerede kunne trænes på vej op ad de mange trapper til det fjerne rum, og senere blev det brugt som morgensangsal. Men morgensang blev en dag betragtet som gammeldags, og derfor måtte rummet i tidens ånd nu indrettes til mødested for eleverne. En dynamisk formningslærer satte en gruppe elever i gang med at male det i tidens foretrukne farver (bl.a. brunt og orange), der blev anskaf-

Festsalen på 4. sal som sløjdsal

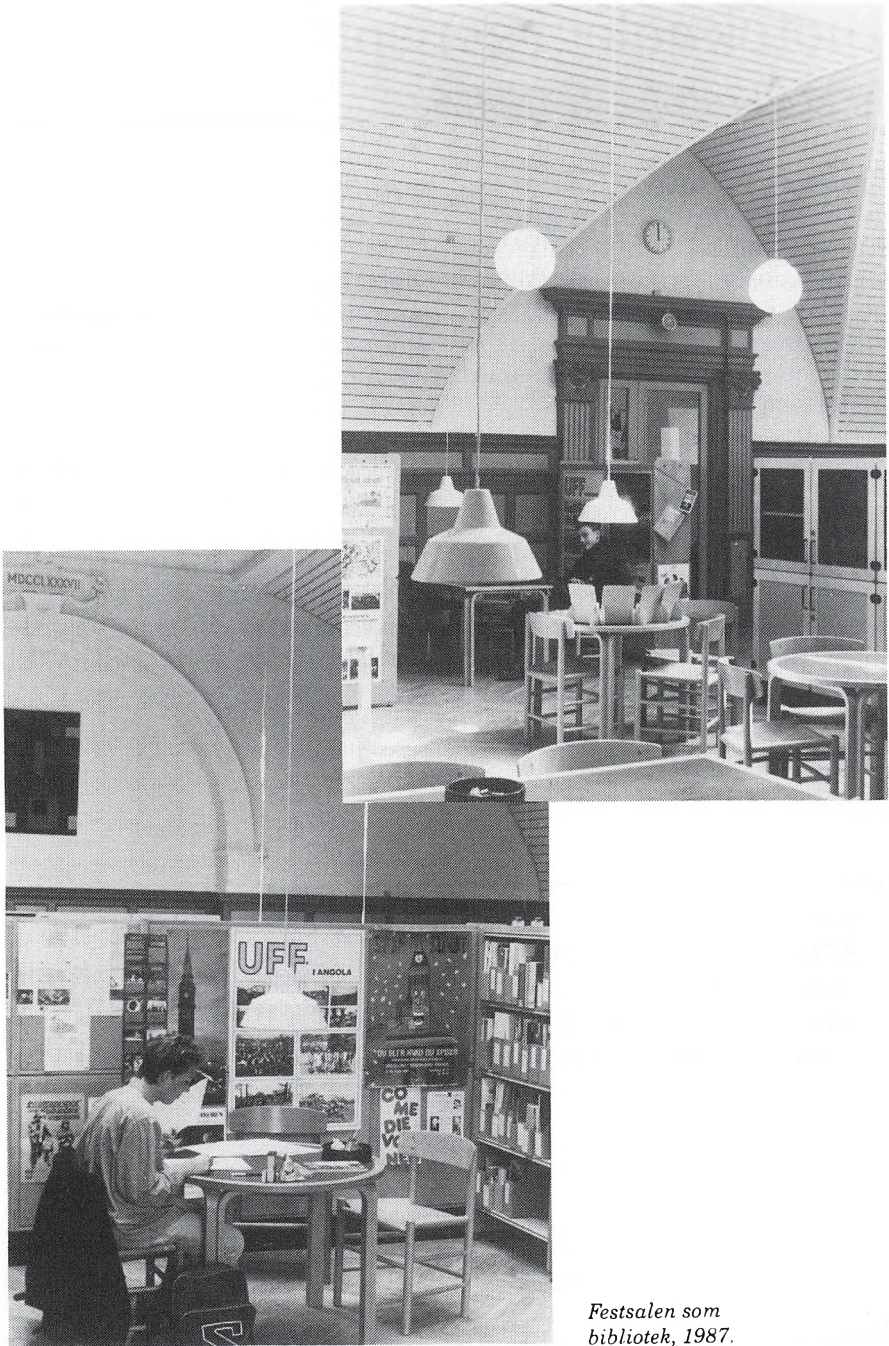
fet lave borde og stole – og »Elevsalen« var nu en realitet. Tiderne skifter – efterhånden blev rummet ikke brugt meget uden for de mere festlige arrangementer som skolekomedier, elevfester og fællestimer, og samtidig opstod et større og større behov for et godt bibliotek, hvor skolens bogsamling kunne stå, og hvor eleverne kunne arbejde individuelt eller i grupper.

I 1985 fik vi vores ønske opfyldt. Rummet blev smukt renoveret med afhøvling af gulvet og afdækning af de originale vægfarver. Da skolen i januar 1986 overgik fra at være statsskole til at blive kommunalt gymnasium, modtog vi fra Københavns Kommune et billedtæppe »Marker I«, vævet af Jette Thyssen, og dette tæppe er ophængt i buen på bibliotekets endevæg. Der står mange gamle og gode bøger på reolerne, og bogbestanden udvides løbende, ligesom skolen også abonnerer på en række tidsskrifter og fagblade.

Biblioteket er åbent hele dagen og kan som nævnt bruges til gruppearbejde såvel som til individuelt arbejde (lektielæsning, opgaveskrivning m.m.) samt som opholdsrum i mellemtimer. Ligeledes kan det bruges som mødesal og filmsal. Ved siden af biblioteket ligger et lille tekøkken, hvor man kan have tekander, krus m.m. stående.

Vi er glade for det nye bibliotek, og det indebærer også, at alle må bruge det på sådan en måde, at bøgerne ikke beskadiges, og at muligheden for at alle kan bruge bøgerne ikke indskrænkes. Det vil sige:

1. at biblioteket ikke kan bruges som kantine. Man må kun indtage »mellemmåltider« som te, kaffe, cacao, sodavand, frugt, slik o.l. i lokalet, og tekrus, slikpapir m.m. skal fjernes efter brug, ligesom bordene skal efterlades rene og ryddelige. Der må kun ryges ved borde med rygemærkat.
2. at bøger og tidsskrifter *altid* skal sættes på plads efter brug, dér hvor man tog dem.
3. at bøger, der lånes ned i klasser, også skal sættes på plads efter brug. Når en bog lånes ned i klassen, skal der udfyldes et kort, som i plastfane sættes ind på bogens plads, så det kan ses, at den er fjernet. (Se vejledningen på biblioteket).
4. at bøger ikke må hjemlånes, da biblioteket er en læsesal. Der kan dog i særlige tilfælde gives tilladelse til hjemlån efter personlig aftale med lærerbibliotekaren. Også her skal kort udfyldes.

Festsalen som bibliotek, 1987.

Bioteknologi/gensplejsning

Af Eva Fredtoft + 3MN 87/88

Carlsberg's Mindelegat for Brygger J.C. Jacobsen har i år givet et større beløb til Direktoratet for Gymnasieskolerne og HF. Pengene skal benyttes til fremme af udviklingsarbejder med bioteknologiske forsøg i den gymnasiale undervisning.

Ø.B. bliver en af de ca. 10 skoler, der vil få bevilget et beløb til indkøb af specialudstyr.

Året 1987/88 bliver det år, hvor det første gang bliver tilladt på danske gymnasier at overføre arveegenskaber fra én organisme til en anden.

Allerede i oktober-november må-

ned 1987 vil elever i 3. g matematisk/naturfaglig klasse på Ø.B. gå i gang med at isolere DNA (arvemateriale) fra bakterier og derefter indføre disse egenskaber i enten en bakterie eller en gærcelle, der ikke har de pågældende egenskaber.

Gennem en årrække har genteknologi været inddraget i undervisningen på rent teoretisk plan. De ny praktiske forsøg i undervisningen, bliver noget nyt for både lærer og elever. Vi mødeser med spænding og forventning det kommende pionerarbejde.

Russisk, musik og liggestole

Af Rikke Fabricius-Bjerre

»I russisk kommer vi sovende til det.« En replik fra en russisk-elev til en kammerat. Det er naturligvis ikke helt i overensstemmelse med sandheden, men rent faktisk bruger vi en del af timerne på langs i afslappende liggestole og lytter til musik samtidig med, at vi lærer russisk.

Hvordan kan man egentlig det?

Det er en del af et større system, en undervisningsmetode, som stammer fra Bulgarien, opfundet af psykiateren Georgi Lozanov.

Det er en metode til fremmedsprogundervisning, som blev udviklet i begyndelsen af 70'erne i Sofia. Den var oprindeligt beregnet på korte intensive sprogkurser for voksne, kurser af 5 ugers varighed med 3 timers daglig undervisning. Lozanov kaldte denne metode Suggestopædi, et mærkeligt klingende ord, som dog bare betyder, at man tager hensyn til de *påvirkninger*, der kan opstå i undervisningssituationen.

For at skabe en god og positiv atmosfære i klasselokalet mente Lozanov, det var vigtigt at arbejde helt bevidst med at fjerne de negative påvirkninger (f.eks. angst, spændinger, hæmninger og ked-somhed), og fremme de positive. Alt, hvad vi omgiver os med, påvirker os. Lærer og elever påvirker hinanden, eleverne hinanden indbyrdes, og klasseværelsets

indretning og udseende har også en indvirkning på os. Lozanov kendte som psykiater til arbejdet med underbevidstheden. Ved at stimulere mennesket såvel intellektuelt som kreativt mente han, at man kunne hente hidtil uerkendte ressourcer frem, som ville kunne benyttes i indlærings-situationen.

Ved at skabe harmoni mellem vores to hjernehalvdele, den logiske venstre og den kreative højre, ville han komme de negative påvirkninger til livs.

Da jeg for snart 4 år siden lærte metoden at kende, fik jeg lyst til at prøve, om ikke den skulle kunne indpasses i vores danske gymnasium. Ganske vist er der en del, som ikke kan blive efter den oprindelige idé, f.eks. er vores timer jo på 45 minutter, og vores russiskkursus er langt fra intensivt med timerne spredt ud over tre år. Vi har tillige mange andre fag, som vi samtidig skal beskæftige os med. Vores klasseværelse svarer heller ikke helt til de smukke, inspirerende, varme og hyggelige lokaler med bløde flugtstole, som Lozanov talte om. Men med årene er systemet blevet nogenlunde tilpasset vores brug. Vi benytter nu en lærebog specielt skrevet til dette system. Et særligt princip ved metoden er, at alle elever får en rolle, en ny

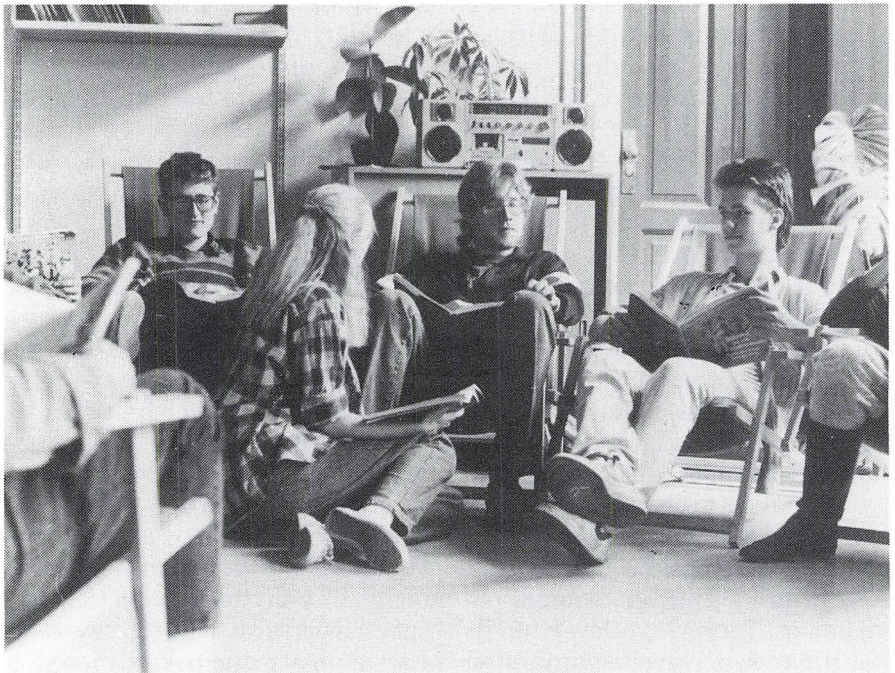
identitet på det nye sprog, her altså russisk. Den rolle beholder de i hele 1. g. En er f.eks. Ivan Kuznetsov, taxachauffør fra Leningrad, en anden Tamara Sokolova, sygeplejerske fra Minsk. Rollerne bliver udvidet undervejs, efterhånden som indlæringen skrider frem.

De nye roller giver inspiration til at tale russisk sammen både indbyrdes og med læreren. I lærebogen er alt oversat parallelt på siderne, så ingen skal være i tvivl om ordenes betydning.

Bogen består fortrinsvis af samtaler mellem alle deltagerne omkring bestemte emner, f.eks. familien, fritid og arbejde.

Gennemgangen af ny lektie foregår på den måde, at læreren læser teksten op med pauser, og eleverne ser i bogen og gentager for sig selv og lader blikket løbe over til oversættelsen. Samtidig spilles klassisk musik med et taktslag, der passer til det aktive pulsslæg på ca. 80. Musikken kan være af f.eks. Mozart eller Haydn. Denne musik virker aktiverende på eleverne.

Senere foregår endnu en »musikkennemgang«, men denne gang ligger eleverne tilbagelænedede og afslappede i deres stole, belysningen dæmpes, og til langsom bakkemusik, f.eks. Back eller Händel, læser læreren nu igen

Moderne russisk undervisning

teksten op i langsomt taletempo. Eleverne lytter til musikken, som har en afslappende effekt.

Imellem de to musik-seancer laver vi forskellige sproglige lege og øvelser. Vi gør en del ud af at komme op at stå og gå. Vi arbejder meget i par eller mindre grupper. Vi øver oplæsning i kor eller parvis og træner de nye ord og vendinger i fællesskab og to og to.

Vores liggestole står i en halvcirkel, og vi har flyttet bordene væk. På den måde er det lettere at komme ud på gulvet og være aktiv og arbejde sammen på kryds og tværs af klassen.

Vores hold er på 10-12 elever, så vi får ret hurtigt lært hinandens nye russiske personlighed at kende.

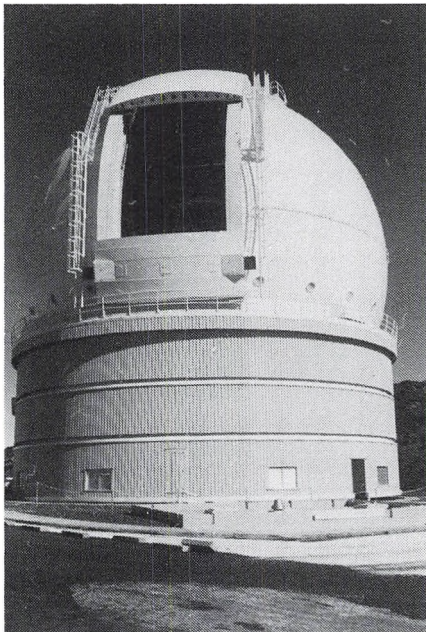
I 2. og 3. g, hvor lærebogens materiale er sluppet op, må vi lægge de gamle roller fra os. Vi skal nu til at fordybe os lidt mere i tekstlæsning. Men vi arbejder videre med metodens væsentligste principper. Vi får ind imellem nye og andre roller, som passer til de nye tekster, og musikken vil vi heller ikke undvære.

2 MF på studietur til El Observatorio del Roque de los Muchachos

Niels Christian Olsen

1. uge i februar afsluttede 2 MF et speciale i astronomi med en studietur til ovennævnte observatorium. Roque de los Muchachos betyder de små drenges klippe og er højeste punkt (2426 m) på den vestligste af de Kanariske øer, La Palma. Her er flere europæiske lande gået sammen om at oprette et af verdens største astronomiske observatorier, og i 1985 fandt en pompøs indvielse sted med deltagelse af flere regenter og stats-overhoveder.

Beliggenheden er valgt p.g.a. de gode betingelser for astronomiske observationer: Der er mange nætter med klar himmel (ca. 300 pr. år). Hertil bidrager højden over havet, idet luften stort set er uden skyer og dis, samt den lille lufturo. Mod vest er der 6000 km åbent hav til Miami. Er der stærk østenstorm, kan man imidlertid opleve, at luften fyldes med fint støv fra Sahara. Ikke sådan at det kan mærkes mellem fingrene eller i øjnene, eller man kan se noget støvlag på møbler, men observationer ødelægges, idet lys fra stjerner spredes på de fine støvpartikler. Ligeledes kan der være varmeturbulenser i atmosfæren. Dette indebærer, at et billede af et himmelobjekt ikke kan fastholdes, men tværes ud og flimrer bort – dvs. spredes over et større område af detektor. Dette er helt i stil med det lysflimmer, man kan se over en varm asfaltvej, hvorved et bagvedliggende landskab fuldstændig fortegnes. Også faktorer som den lille turistaktivitet og ringe lysforurening (lys i atmosfæren fra gadelysning og lysreklamer) har spillet en rolle for valget af beliggenhed. Kort kan man sige, at jo bedre man kan koncentrere lyset fra et

astronomisk objekt og jo mørkere himlen er, jo svagere og dermed fjernere objekter kan iagttages.

Rejsen foregik på charterbasis. Mandag den 2. februar gik det så afsted med fly til Tenerife. Ved afrejsen var der ti frostgrader og på Tenerife kunne vi stige ud af flyet til 20 graders varme. Vi blev indkvarteret i gode topersoners lejligheder på øens sydkyst. Her er der nærmest ørken med turistcentre som små oaser. Hoteller er velforsynede med pools, og solen skinner næsten hver dag.

Efter at have vænnet os til stedet, kørte vi onsdag i bus til Izana observatoriet på Tenerife (2400 m.o.h.). Vejen hertil gik gennem øens kæmpemæssige centrale krater og forbi vulkanen El Teide. På Izana var man bl.a. igang med at måle en eventuel anisotropi i den langbølgede 3 Kelvin grader stråling – slagterne fra Universets skabelse. Selv om Universets eventuelle anisotropi er omtalt i mange bøger, kunne man her fortælle, at fænomenet endnu absolut er »in progress«.

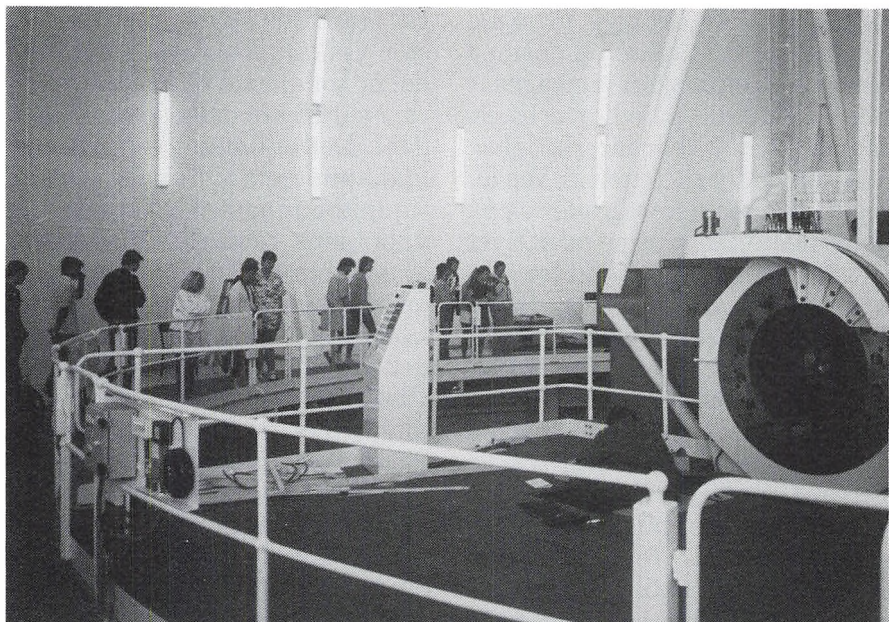
Torsdag skulle vi så afsted til La Palma. Op kl. 5 og med bus til den nordlige lufthavn. Flyveturen til La Palma varede kun en halv time. Her ventede en bus og chaufføren havde let ved at finde os – vi var de eneste, der så ud noget i retning af turister. Vejen op til observatoriet slynger sig gennem et meget naturskønt område. Øen er meget grøn, og de forskellige vegetationer afløser hinanden hele vejen op.

La Palma er skabt af en vældig stor vulkan. Vulkanens centrale del er imidlertid et krater (caldera) med 12 km omkreds og 750 m dybt. Det er dannet ved, at magmakammerets loft under en kraftig udtømmning har givet efter, og vulkanens centrale del derefter er sunket ned. Det er i meget øde omgivelser på randen af dette krater, at observatoriet har fundet sin beliggenhed.

Observatoriebygningerne er malet hvide med zirkoniumoxid. Herved opnås at 98% af dagens varmestråling reflekteres. Omkring bygningerne er der strøet hvidt marmorgrus. Alt dette er for at undgå opvarmning af teleskoperne i dagtimerne. Der er således koldt i et teleskoprum. Hvis ikke dette var tilfældet, ville spejlene den ringe varmeudvidelseskoefficient til trods ikke kunne anvendes før efter flere timers afkøling – altså hen på morgenstunden.

Rundvisningen på observatoriet blev en stor oplevelse og medarbejdere fortalte med begejstring om de enkelte observatorier og det tilhørende udstyr. Som f.eks. den store vacuumtank, hvori spejlet ca. hvert andet år får en ny belægning af aluminium. Eller det komplicerede detektorudstyr, der kobles på teleskopet. Eller hvilke problemer der er med at føre 1000 kabler à 60 ledninger op til teleskopbunden. Teleskopet skal jo dreje gnidningsfrit og ledninger er temmelig stive osv. Mest imponerende er vel det engelske 4,2 m

teleskop – altså verdens 3. største. Mens vi opholdt os på en af kuplens balkoner, trykkede man på en knap, og alle var enige om, at det var teleskop og balkonens indre del, der drejede rundt. Ved at skifte ståsted til balkonens indre del var det på ingen måde muligt at afgøre, f.eks. ved små rystelser, hvad der drejede. Først da man åbnede kuplen, og vi kunne se ud, blev vi klar over, at det var os selv, der drejede – ak ja det relativitetsprincip.

Også spændende er det at se den danske fuldautomatiske carlsbergmeridiankreds i funktion. Nøjagtige bestemmelser af himmelobjekters positioner er hvad meridiankredsen er bygget til. Indstilling og observation tager tilsammen ca. 32 sekunder, og ud-

vælgelse af en ny stjerne samt analyse af den foregående stjernes observationsdata foregår samtidig med observationen. Hertil kommer en løbende fastlæggelse af korrektioner, idet den hvert 20. minut foretager en lodliniebestemmelse – gøres ved at en lyskilde skal dække sit spejlbillede i overfladen af et kviksølvbad under meridiankredsen. Den når op til 1000 observationer pr. nat. Ved en enkelt observation bestemmes en stjernes position med en nøjagtighed på 0,2 buesekund. Denne vinkel svarer til den vinkel, hvorunder en observatør på rådhusårnet i København ville se en 25 øre anbragt på Roskilde Domkirke. Om f.eks. 30 år vil nye observationer så kunne sammenlignes med dem der foretages i

dag, og man kan fastlægge fixstjernernes bevægelse vinkelret på sigtelinjen.

Ovenpå mange tekniske detaljer oplevede vi en enestående smuk solnedgang, og derefter myldrede stjernerne frem. I denne klare atmosfære kunne man se, at røde kæmpestjerner rent faktisk er smukt orangerøde, ligesom stjernernes skarphed er forøget væsentligt. Stjernebillederne vendte dog »forkert«, og også en nymåne havde lagt sig ned – observatoriet ligger kun 5 grader nord for krebsens vendekreds.

Om natten blev vi inviteret med til rigtige observationer. I Isaac Newton-teleskopets kontrolrum kunne vi på dataskærm følge optællingen af fotoner – lyskvanter – fra to fjerntliggende objekter. Der var tydelige emissionslinjer og absorptionslinjer svarende til de inderste overgange i brintatomer, ligesom linjebredden afslørede gassens temperatur. Der

var også en tydelig emissionslinje i den grønne del af spektret. Denne skyldtes baggrundsstråling fra en lille landsby ti kilometer neden for bjerget. Måske lys fra kviksølvlamper. Der var intet at se med det blotte øje.

Efter nogle timers søvn henholdsvis på gulv og store sofaer, blev vi fredag formiddag hentet af bussen til en rundtur på denne smukke ø. Rundturen sluttede ved en varm vulkan (udbrud 1971) på øens sydspids. Sent eftermiddag fløj vi tilbage til Tenerife, trætte oven på de mange indtryk. Lørdag og søndag gik med forskellige aktiviteter efter ønske – nogle nød tilværelsen ved en swimmingpool, andre badede i Atlanterhavet, og lørdag nat fandt nogle vej til et nærliggende diskotekcenter med alt hvad dertil hører.

Mandag nat vendte vi tilbage til Danmark efter en lærerig og inspirerende uge.

Andiamo a Roma!

Af Bettina og Isabel, 3a & b

Hvorfor virkede Ø.B. så mennesketom i ugen før efterårsferien 1986, og hvorfor ser nogle af lærerne tilbage på netop denne, efter deres mening, velsignede fredelige uge, med julelys i øjnene? Forklaringen er, at 3 g'erne var bortrejst, og dermed skånedes de efterladte for (yderligere) grå hår i tindingerne!

Glæden var naturligvis størst på rejseholdets side, og sikken uge det blev for de sproglige 3 g'ere, der efter lange diskussioner om rejsemålet endelig kunne udråbe: Andiamo a Roma – lad os tage til Rom! Og som sagt så gjort. Men så ligetil var det nu ikke. Først skulle en »lille« bustur gennem Europa overstås.

Her var stemningen i starten helt i top. Der blev konstant gamblet omkring spillebordet og drukket mange dåseøl, som opvarmning til en uges ophold i Rom. Der blev sludret, løst, hørt walkman og røget talrige toldfrie smøger. Ja, der blev pulset løs i det kvarter, der een gang i timen måtte ryges. Den optimistiske stemning blev langsomt nedbrudt ned ad den tyske Autobahn. Ikke fordi de frie forsyninger var ved at slippe op, men fordi det ikke just er lykken at sidde i en bus, der er brudt sammen i styrtende regnvejr på en tysk motorvej! Helt »slået ud« blev vi, da vi senere holdt ind for

at spise middag på et Gasthaus syd for Kassel. Tænk at vi netop her skulle møde matematikerne, som var på vej til Jugoslavien!

Da vi nærmede os byernes by kom humøret igen helt i top. Opholdet tegnede ret lovende, for vi gjorde vores entré i byen under palmer og i strålende solskinsvejr – i oktober måned! De forventninger vi havde til byen, blev helt og aldeles opfyldt, især den lave pris taget i betragtning. Hotellet var nok Roms mest umoderne, men det lå centralt, og ejerne var hjælpsomme og ikke mindst overbærende overfor de »ødelæggelser« vi dag efter dag måtte erkende os skyldige i. Hver morgen var der fælles morgenmad, hvor turens »høvdinge« Ulla Bondebjerg, Vibeke Thorn og Birthe Elkrog opridsede dagens program. Sidstnævnte lærer præsenterede klassikerne for det hårdeste program. Blod, sved og tårer kostede det de oldtidskyndige at følge Birthe i fodsporene. I hvert fald kunne der hver dag fremvises ømme fødder, overfyldt med nye hævelser og vabler.

Men naturligvis kunne de pragtfulde italienske vine bøde lidt på sårene, og mærkelig nok var selv de største anstrengelser glemte inden middagen var til ende. Ingen vil glemme disse middage, og

især ikke traveturen derhen, gennem Roms svar på Istedgade! Men Rom var mere end oldtidsbyen og pasta. Rygterne spredte sig hurtigt om den legendariske Spanske Trappe – by night selvfølgelig. Det var her man kom, især hvis man savnede »kødmarkedet« ved Ø.B.s skolefester. Der var bud efter de uskyldige borgerdydere, men hvor mange »spaghetti-drenge« det lykkedes at lokke en skandinavisk pige i fordærv, har vi opgivet at gøre op! Denne studietur var et perfekt eksempel på den hyggelige atmosfære, der præger Ø.B.s lærerelevforhold. Der var ikke een sur mine på hele turen, og samtidig med, at vi havde det skægt og »le-

vede livet« så og lærte vi en masse. Der var ingen, der ville gå glip af Forum Romanum, Peterskirken, San Clemente kirken, Caracallas termer, Colosseum, Palatinerhøjen, Via Appia, Katakomberne, torve og markeder rundt i byen og så naturligvis de små picnics i det solbeskinnede Rom. Det var naturligvis trist at skulle vende snuden hjem mod det kolde efterår i Danmark, men heldigvis skulle vi hjem til en tiltrængt efterårsferie. Vi vil slutte beretningen om vores studietur, som varmt kan anbefales som et supplerende led i undervisningen, med den sidste bemærkning, der faldt i bussen på hjemvejen: Vi kom, vi så – vi sejrede!

Turen går til Jugoslavien

Af *Karen-Eva*, 3X og *Lone*, 3Y

På Østre Borgerdyd er det efterhånden blevet en tradition, at man i løbet af de tre gymnasieår tager på studietur til udlandet. Som regel foregår turen i starten af 3. g, og således valgte også dette års 36 matematikere at lægge turen her.

I 2. g begyndte vi at planlægge turen. Vi valgte i modsætning til de foregående årgange at rejse to stamklasser sammen: 3X og 3Y. Der blev udsat et rejseudvalg bestående af tre elever fra hver klasse således at alle grene var repræsenteret. Efter flere fællesmøder mellem klasserne blev vi på ægte demokratisk vis enige om, at rejsen skulle gå til Jugoslavien, nærmere betegnet Ljubljana i Slovenien. Herefter fulgte en lang planlægningsproces indeholdende en del problemer såsom valg af lærere, forhandlinger med rejsebureauet og planlægning af turens faglige indhold.

Om morgenen den 11.10.86 var alle problemer blevet løst, og vi tog afsted fra Københavns Hovedbanegård med bus. Stemningen var høj, især da man opdagede, at der kunne købes øl i bussen og ses video. Omkring kl. 21 holdt vi ind ved et spisested i Tyskland. Da vi havde spist, dukkede til vores store overraskelse de sproglige op – de var taget afsted nogle timer før os og skulle til Rom, men havde

haft et mindre uheld undervejs. Turen gik videre. Efterhånden blev stemningen ret høj og jo mere stemningen steg des surere blev chaufføren. Vi nåede dog frem til hotellet næste dag ved 11-tiden, efter at have kørt igennem Alperne – et meget smukt syn at vågne op til.

Vi blev ret overrasket, da vi så hotellet, standarden var langt bedre, end vi havde forventet. Vi blev indkvarteret i grupper på 3 og 4 personer (som var bestemt hjemmefra) og mens nogle gik ud for at se på byen, sov andre efter den hårde bustur. Den aften startede et nyt kapitel i Ljubljanas historie – ruinerne ryger stadig!!!

Hjemmefra havde vi besluttet, at det faglige indhold skulle bestå af geografi og samfundsfag. Dette gav dog nogle problemer, idet fysikere ikke har geografi i 3. g, og at de og biologerne kun har en ugentlig samfundsfagstime. De besøg, der blev planlagt, skulle alle dog deltage i, men selvfølgelig var ikke alle lige entusiastiske. Om mandagen var vi på en rigtig turisttur til nogle drypstenshuler, hvor vi blev kørt rundt i små tog og så på drypsten og røde vandfirben (Proteus Anguinus). Derefter tog vi til en lille fiskerby Piran, hvor nogle badede i søpindsvin, mens andre holdt sig til de små stejle labyrintagtige gader.

Tirsdag var arrangeret et møde med formanden for ungdomssocialistiske parti i Slovenien. De næste tre dage gik med besøg på et gymnasium i Ljubljana, på et kooperativt landbrug og på en virksomhed, der fremstillede bl.a. kraner og andre jerndimser.

Det største faglige problem var, at den store opgave de samfundsfaglige skulle lave blev ændret til et speciale. Dette betød, at vi samfundsfaglige måtte bruge meget tid på at undersøge og indsamle materiale relevant for vores specialer. Der blev dog alligevel tid til at gå i byen både dag og nat. Da alt virkede utrolig billigt, blev både restauranter og diskoteker grundigt udforsket. Ljubljana var en by med ca. 500.000 indbyggere.

Byen bar præg af at have været under veneziansk herredømme, og blandingen af nyt og gammelt gjorde byen meget hyggelig. Desuden var hele området meget smukt og omgivet af bjerge.

Alt i alt var turen meget vellykket og de to klasser fungerede godt sammen. Det har givet et langt bedre sammenhold matematikerne imellem og også været med til at nedbryde en del fordomme om hinanden. Selvom vi fra starten var lidt skeptiske ved at skulle rejse så mange sammen, blev det for os den rigtige løsning. Tilsidst skal det lige nævnes, at vi var glade for, at det var efterårsferie, da vi kom hjem og mandag den 27.10.86 mødte vi alle ÆDRU op i skole igen.

Ret og pligt

Medbestemmelse

I bekendtgørelsen om undervisningen i gymnasiet står der bl.a. følgende:

§25. Ved begyndelsen af undervisningen skal læreren enten sammen med eleverne udarbejde en plan for arbejdet i efterårshalvåret eller gøre eleverne bekendt med en sådan plan. For de senere faser i undervisningen gælder, at læreren og eleverne i fællesskab planlægger arbejdet. Læreren og eleverne drøfter regelmæssigt undervisningen.

Stk. 2. Eksamensopgivelser udvælges i samråd med eleverne.

Det betyder, at eleverne senest i anden halvdel af 1.g selv skal være med til at sætte deres præg på undervisningen, både hvad form og indhold angår. Naturligvis må det, som en klasse i samråd med læreren beslutter at læse, være i overensstemmelse med de krav der i øvrigt stilles til undervisningen i det pågældende fag, men inden for de rammer, bekendtgørelsen sætter, har elever og lærer altså pligt til at planlægge arbejdet i fællesskab.

Det samme gælder udvælgelse af eksamensstoffet, altså det der skal opgives til eksamen i det pågældende fag.

Mødepligt

Der er mødepligt i gymnasiet, og man har pligt til at aflevere de skriftlige arbejder, der hører til de forskellige fag. Det betyder, at hvis en elev ikke følger undervisningen eller udfører det skriftlige arbejde, mister han eller hun retten til at tage eksamen med normalt pensum og bortfald af et par fag til eksamen. Vi taler om, at man mister retten til at gå til eksamen »på normale vilkår«.

Alle fag tæller lige meget, også fag, hvor der ikke gives karakter eller afholdes eksamen fx idræt. Forsømmelserne gøres op hver måned.

Den normale praksis er, at en elev med mange forsømmelser – enten i et enkelt

fag, generelt eller med hensyn til skriftligt arbejde – får en *mundtlig* advarsel fra rektor. Fortsætter forsømmelserne, vil der efter en tid blive givet en *skriftlig* advarsel, og hvis heller ikke denne advarsel bevirker ændring i fraværet, vil der ske indberetning til direktoratet for gymnasieskolerne og hf, som træffer den endelige afgørelse med hensyn til, hvilke konsekvenser forsømmelserne skal have. Konsekvensen kan blive, at 1. eller 2.g elever ikke får lov til at gå til eksamen i de afsluttende fag, og derfor må søge om tilladelse til at gå 1. eller 2.g om. 3.g elever kan enten helt nægtes adgang til studentereksamen eller gå til eksamen på »særlige vilkår«, dvs. tage studentereksamen i alle fag med fuldt pensum.

Den eneste lovlige grund til at forsømme er sygdom, og denne skal dokumenteres ved aflevering af en sygeseddel, straks man møder i skolen igen. Elever under 18 år skal have forældrenes underskrift på sygesedlen, hvis de bor hjemme. Sygesedlerne findes på gangen ved kontoret, og her skal de også afleveres igen, når de er udfyldt.

Hvis man skal fritages for idræt mere end 4 uger kræves der en lægeattest på en særlig blanket, der udleveres på kontoret.

Hvis en elev har meget store forsømmelser i den første del af skoleåret, kan sagen forelægges direktoratet, som så træffer afgørelse om, hvorvidt eleven kan få lov til at fortsætte i gymnasiet.

Mødetid og ringetider

1. lektion – 8.00- 8.45
2. lektion – 8.50- 9.35
3. lektion – 9.50-10.35
4. lektion – 10.45-11.30
5. lektion – 12.05-12.50
6. lektion – 13.00-13.45
7. lektion – 13.55-14.40
8. lektion – 14.45-15.30

Hvis en elev kommer mere end 10 minutter for sent til en time, regnes det for fravær.

Karaktergivning

Ud over årskaraktererne, som gives ved skoleårets slutning, udleveres der på Østre Borgerdydskole karakterblade 2 gange om året, om efteråret og tidligt om foråret, senest i marts måned. I 1. g måder tidligst gives karakterer 1. december; dette skyldes, at man ønsker at sikre ro om den første tids undervisning i 1. g.

Det er et krav, at der jævnligt skal ske en evaluering af undervisningen. En sådan evaluering giver den enkelte elev mulighed for at vurdere sit eget standpunkt, og både elever og lærere har brug for en løbende evaluering med henblik på den bedst mulige tilrettelæggelse af undervisningen i de enkelte fag. Hvor tit evalueringen skal finde sted, og hvilke metoder der skal anvendes til den, fastlægges i fællesskab af den pågældende klasses elever og lærere. Det kan i et fag være mest hensigtsmæssigt at lave skriftlige prøver, i andre at drøfte et undervisningsforløb i samtaleform eller foretage en undersøgelse ved hjælp af spørgeskemaer.

Terminprøver og oprykning

Terminsprøver afholdes 2 gange i løbet af 3. g. Skriftlige og mundtlige årsprøver afholdes efter 1. og efter 2. g.

Ved skoleårets slutning drøfter lærerne på et møde elevernes oprykning i næste klasse. Det sker, at lærerne bliver enige om at råde en elev til at gå en klasse om, eller til helt at opgive at gå i gymnasiet, men skolen kan ikke træffe den endelige afgørelse. Det skal eleven selv – eller forældrene hvis eleven er under 18 år.

Reeksamination

For de fag, man tager studentereksamen i efter 1. og 2. g gælder der nogle særlige regler: hvis man har en årskarakter i faget på 5 og derover og får 00 eller 03 til eksamen, har man ret til at blive eksamineret efter sommerferien; så gælder den karakter, man får til reeksaminationen.

Hvis man har fået 00 til 03 i årskarakter, og faget falder ud til eksamen, så kan man bede om lov til at komme op aligevel i august. Så tæller faget med i det antal prøver, man skal have til eksamen, så man slipper med et fag mindre end de andre i 2. eller 3. g.

Løbende evaluering

Det er enhver elevs ret at bede en lærer om en vurdering af sit standpunkt også uden for karaktergivningsperioden, og det er lærerens pligt at give disse oplysninger. Ofte vil læreren dog behøve tid til at tænke sig om, evt. læse de notater han har liggende om den pågældende elevs skriftlige arbejde, før han kan svare, så man kan ikke altid forvente at få en vurdering på stedet, når man spørger.

Sygeundervisning

Der er mulighed for at give sygeundervisning til elever, der har et længere fravær på grund af sygdom. Man bedes holde skolen underrettet om sygdomme, der formodes at vare over 3 uger, idet skolen i så fald skal tilbyde sygeundervisning.

Også hvis elever af helbredsgrunde ofte må forsømme skolen, vil der kunne arrangeres supplerende undervisning.

Studievejledning

Vi er to studievejledere på Ø.B., Eva Fredtoft og Jette Gerstrøm.

Vort kontor ligger på 2. sal ud for hovedtrappen. Du kan altid aftale tid til en samtale med os, bedst er at komme i vores træffetid (se skiltet ved døren).

Vi afholder omkring 20 fællestimer i din klasse i løbet af de tre gymnasieår. I 1. g vil vi bruge en del timer på at diskutere overgangsproblemer og studievaner. Senere på året vil vi arrangere grenvalgsorientering og gennem personlige samtaler, hvis det er nødvendigt, hjælpe dig med at vælge gren og specialfag. Senere i gymnasiet vil vi tage nogle timer ud til at orientere om videreuddannelse efter gymnasiet og erhvervsvalg.

Vi må kun bruge få timer om året til vejledning i klassen. Det er derfor meget vigtigt, at du selv kommer til os, hvis du løber ind i problemer. Vi kan hjælpe i mange situationer. Kom derfor til os, hvis noget trykker dig, her på skolen eller i dit liv udenfor. Det siger sig selv, at vi har tavshedspligt.

Eva og Jette

Ordensregler

Skolens ordensregler fastsættes af Fællesudvalget. Vi har hidtil klaret os med få, men klare regler, der har den fælles overskrift, at bygningen er gammel og skal behandles med rimelig respekt, og at vi ligeledes skal tage rimelige hensyn til hinanden.

1. Der må ikke ryges i undervisningslokalerne – heller ikke i frikvartererne eller i mellemtimerne.
2. Skolens branddøre er af stor sikkerhedsmæssig betydning. Luk altid branddøre, der findes åbne. Se i øvrigt brandinstruksen, der findes ophængt i alle undervisningslokaler.
3. Der må ikke drikkes øl eller spiritus i løbet af skoledagen.
4. Skolens lokaler, inventar og materiel skal behandles ordentligt. Ryd op og benyt affaldscurve og askebægre.
5. Cykler skal stilles i cykelstativer og *ikke* op ad muren.

Det frarådes at efterlade penge eller andet af værdi i overtøj eller mapper. Medbragte penge eller værdigenstande kan deponeres på kontoret.

Skolen påtager sig intet ansvar for glemte sager. Søg dem i de lokaler, hvor I kan have efterladt dem.

Adresseændringer skal straks meddeles kontoret.

Læremidler

Skolebøger og enkelte hæfter er gratis. Der gælder følgende regler:

1. Ved bogudlevering kvitterer du for modtagelsen på en kvitteringsseddel.
2. Hvis en bog leveres tilbage i årets løb, kvitterer din lærer på den samme seddel. (NB. Det er dit ansvar at få kvittering for en afleveret bog!).
3. Du hæfter selv for de udleverede bøger, der stadig er skolens ejendom.
4. Bøgerne skal straks forsynes med navn, klasse og årstal, samt klart plasticomslag.
5. Du har erstatningspligt, hvis en bog bortkommer eller udsættes for helt urimelig overlast.
6. Der må kun skrives i bøgerne efter udtrykkelig anvisning af læreren. (Vi ved godt, at det er ærgereligt, men det er nødvendigt, da vores bogkonto naturligvis er alt for lille).

7. Forlader du skolen i årets løb, må alle bøgerne straks leveres tilbage. Hvis et udleveret eksemplar er fuldt af overstregninger har løse blade eller på anden måde er i dårlig stand, må du snarest gøre din lærer opmærksom på det. Så får du enten et andet eksemplar eller en påtegning, så du undgår erstatningskrav.

Da lærebøger og papir skal betales af samme konto, er papirtildelingen begrænset til det strengt nødvendige.

Kladdebøger, glosehæfter og omslag udleveres klassevis efter skriftlig rekvisition fra læreren.

Når et kladde- eller glosehæfte er udskrevet, fornyes det automatisk, hvis man foreviser det brugte hæfte på bogdepotet i stuen i åbningstiden.

Depotets åbningstider kan ses ved depotet i begyndelsen af skoleåret.

Vibeke Thorn
boginspektør

Støttemuligheder 1987/88

Når du fylder 18 år, kan du gennem skolens *stipendienævn* – som består af 2 lærere og 2 elever – søge om Statens Uddannelsesstøtte (SU). Staten giver uddannelsesstøtte i form af

1. Stipendium (som er B-indtægt).
2. Statslån (som udgør 50% af det tildelte stipendium og som forrentes med 3% under diskontoen i uddannelses-tiden og derefter med 1% over diskontoen).
3. Statsgaranti for studielån i bank eller sparekasse (lånene forrentes med det samme og renterne er alm. bankrenter).

Stipendium og statslån er afhængig af din og dine forældres økonomiske situation *indtil du fylder 20 år* (hvorefter forældreafhængigheden bortfalder). Vær opmærksom på, at det i forbindelse med SU alene drejer sig om den forældres indtægt, som har forældremyndigheden over dig, selv om din far/mor eventuelt er gift igen. I modsætning hertil kan alle

søge statsgaranteret studielån uafhængigt af egne og forældres økonomiske forhold.

Ansøgningskemaer fås på skolens kontor og afleveres i postkassen ved studievejlederkontoret på 2. sal, hvor stipendienævnet sender dem videre den sidste fredag i hver måned.

Sidste frist for at indsende ansøgning for støtteåret 1987/88 er 2. maj 1988, hvilket betyder, at du skal aflevere din ansøgning inden denne dato, selv om du først fylder 18 år i juni 1988 (og er berettiget til støtte i juli måned).

Det er iøvrigt en god idé at søge i god tid inden du fylder 18, selv om normal ekspeditionstid er ca. 4 uger.

Læs nærmere i en grøn brochure: Støttemuligheder 1987/88, som du kan hente på kontoret. De nye 1.g'ere vil blive orienteret om SU-reglerne af deres studievejleder i begyndelsen af skoleåret.

På stipendienævnets vegne

Jette Gerstrøm

Ferieplan for skoleåret 1987/88

For skoleåret 1987/88 (1. august 1987--31. juli 1988) er der for de offentlige gymnasieskoler og studenterkursus samt Kursus til højere forberedelseksamen fastsat følgende plan for fridage og ferier (de nævnte dage medregnet):

1987

Sommerferie: mandag den 22. juni til fredag den 7. august.

Efterårsferie: mandag den 19. oktober til fredag den 23. oktober.

Juleferie: onsdag den 23. december til fredag den 1. januar.

1988

Påskeferie: mandag den 28. marts til tirsdag den 5. april.

St. Bededag: fredag den 29. april.

Kristi Himmelfartsdag: torsdag den 12. maj.

Pinseferie: mandag den 23. maj.

Sommerferie: mandag den 20. juni til fredag den 5. august.

Hertil kommer de lørdage og søndage, som ikke er omfattet af ovenstående.

Denne ferieplan er – bortset fra sommerferiens begyndelsestidspunkt – af vejledende karakter. Planen kan fraviges under forudsætning af, at det samlede antal ferie- og fridage i skoleåret forbliver uændret. Det forudsættes endvidere, at der af hensyn til eksamenstillrettelæggelsen ikke placeres yderligere fridage i perioden 25. april - 20. juni 1988.

For Østre Borgerdydskole vil der blive tale om følgende fravigelser:

Vinterferie i uge 8 (22-26/2) 1988.

Erstatningsdage: 23/12-87, 28-30/3-88, 5/4-88.

Skolens lærere

BA	Birgitte Andersen, adjunkt, matematik, fysik Kulsviervej 112, 2800 Lyngby	02 87 27 59
EB	Elisabeth Barfoed, adjunkt, dansk, fransk Gassehaven 26, 2840 Holte	02 28 04 04
BO	Ulla Bondebjerg, adjunkt, samfundsfag, historie Maglehøj 186, 3520 Farum	02 29 53 45
SB	Svend P. Broberg, stud.lektor, biologi, geografi Kong Valdemarsvej 15, 2840 Holte	02 80 42 76
BR	Jens Harald Brückner, lektor, fransk, matematik Skovgårdsvej 13B, 3460 Birkerød	02 82 01 83
KE	Kirsten de Hemmer Egeberg, adjunkt, engelsk, formning Bybækterrasserne 107F, 3520 Farum	00 00 00 00
BE	Birthe Elkrog, adjunkt, latin, græsk, old. Baunegårdsvej 13, 2820 Gentofte	01 68 16 81
RFB	Rikke Fabricius-Bjerre, adjunkt, russisk, engelsk Skråplanet 24, 2750 Ballerup	02 65 14 90
IF	Ida Merete Find, adjunkt, dansk, fransk J.P.E. Hartmanns Alle 21, 2500 Valby	01 16 94 38
TR	Mikael Trier Frederiksen, lektor, dansk, old. Høstvej 5B, 2920 Charlottenlund	01 64 14 64
EV	Eva Fredtoft, lektor, biologi Vestergade 7A, 4330 Hvalsø	02 40 80 03
JG	Jette Gerstrøm, lektor, historie, idræt Gassehaven 10, 2840 Holte	02 80 61 99
AF	Aksel Frisgård Hansen, lektor, matematik Grækenlandsvej 139, 2300 Sundby	01 51 81 03
AN	Annette Nordstrøm Hansen, adjunkt, dansk, samfundsfag H.C. Andersens Boulevard 48, 1553 København V.	01 13 36 69
AH	Annette Hauer-Jensen, adjunkt, dansk, religion Steenstrup Alle 17, 1924 København V	01 37 39 73
PJ	Per El Jørgensen, lektor, tysk, historie Traneholmen 26, 3460 Birkerød	02 81 61 01
BK	Bjørn Karrebæk, adjunkt, geografi Jernbane Alle 99, 2720 Vanløse	01 74 71 55
KF	Aase Koefoed, adjunkt, religion, old. Rosengården 13, 4. tv., 1174 København	01 15 58 28
JA	Jytte Arnfred Larsen, lektor, tysk, fransk Østerhegn 9, 2880 Bagsværd	02 44 09 12
LL	Lis Levinsen, rektor, dansk Virum Vandvej 16V, 2830 Virum	02 85 05 69

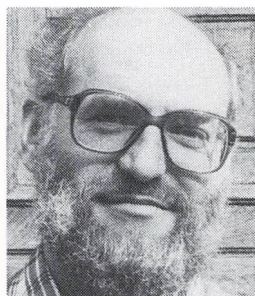
PWN	Palle W. Nielsen, stud.lektor, græsk, latin Købmagergade 54, 1150 København K	01 12 14 03
OL	Niels Christian Olsen, lektor, fysik, matematik Mothsvej 64, 2840 Holte	02 80 66 32
PP	Per Ejved Pedersen, adjunkt, fysik, kemi Veksebovej 6A, 3480 Fredensborg	02 28 22 05
PT	Petur Birger Birger Petersen, adjunkt, musik, matematik Dommervænget 18D, 4000 Roskilde	02 35 55 94
PE	Per Sonne, adjunkt, geografi Nørrebrogade 25, 2200 København N	01 35 10 13
HS	Hans Sørensen, adjunkt, historie, idræt Skovbogårds Alle 15, 2500 Valby	01 46 51 55
VT	Vibeke Thorn, adjunkt, engelsk, idræt Ferskengangen 23, 3460 Birkerød	02 81 76 27
ØS	Jens Østergaard, adjunkt, engelsk, idræt Vejledalen 116, 2635 Ishøj	02 73 17 53
KØ	Kirsten Østergård, adjunkt, fransk, formning Rudesøvej 2, 2840 Holte	02 42 46 90

Birgitte Andersen

Elisabeth Barfoed

Svend P. Brobjerg

Jens Brückner

Kirsten Egeberg

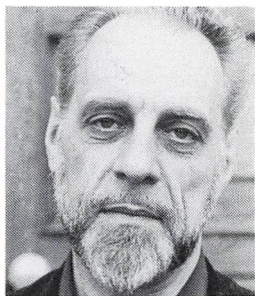
Birthe Elkrog

Rikke Fabricius-Bjerre

Ida Find

*Mikael Trier
Frederiksen*

Eva Fredtoft

Jette Gerstrøm

Aksel Frisgård Hansen

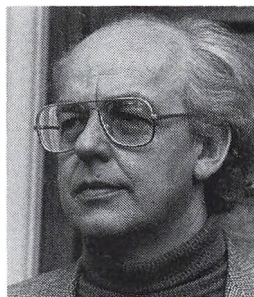

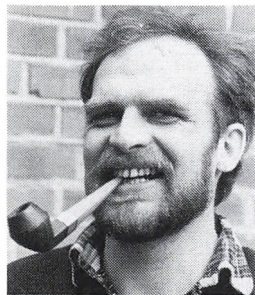
Annette Nordstrøm

Annette Hauer-Jensen

Per El Jørgensen

Bjørn Karrebæk

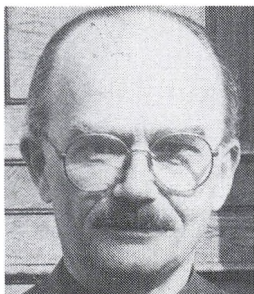
Aase Kofoed

Jytte Arnfred Larsen

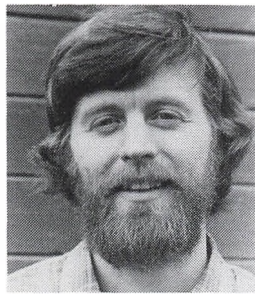
Lis Levinsen

Palle W. Nielsen

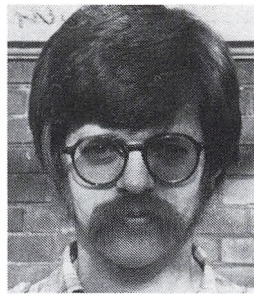
Niels Christian Olsen

Per Ejved Pedersen

Petur Birger Petersen

Per Sonne

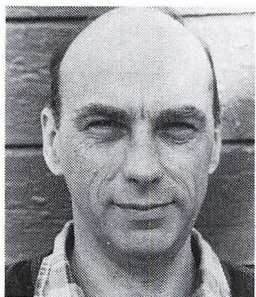
Hans Sørensen

Ulla Bondebjerg

Vibeke Thorn

Jens Østergaard

Kirsten Østergaard

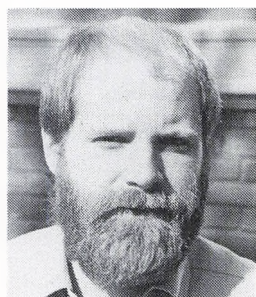
Inga Krogh

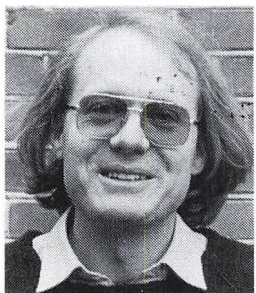
Grete Plum

Minna Pløkker

Henrik Zahrtmann

Mogens Larsen

Administrationen

- Østre Borgerdydskole: Stockholmegade 59, 2100 København Ø
(over for Østerport Station, til højre for Østre Anlæg.
Buslinier 1, 6 og 9).
Telefon: 01 42 60 20
- Rektor: Lis Levinsen
Træffetid: ma.-to. kl. 12-13
- Inspektorer: Adjunkt Jens Østergaard
Adjunkt Birthe Elkrog
- Boginspektør: Adjunkt Vibeke Thorn
træffetid: (se opslag ved skoleårets begyndelse).
- Studievejledere: Lektor Eva Fredtoft
Adjunkt Jette Gerstrøm
træffetid: (se opslag ved studievejlederkontoret).
- Skolens kontor: Sekretær: Grete Plum
Regnskabsfører Inga Krogh
træffetid: kl. 12-13
- Hvis I har et ærinde til kontoret, bedes I overholde kontortiden kl. 12-13. På kontoret kan I hente blanketter til befordringsgodtgørelse og blanketter til statens uddannelsesstøtte (SU). I skal meddele adresseændringer og telefonnumre, ligesom kontoret skal have jeres sygesedler og oplysninger om sygdom af længere varighed.
- Formand for lærerrådet: Adjunkt Ida Find
- Lærerværelset: Telefon: 01 26 27 57
- Skolens pedel: Henrik Zahrtmann

TELEGRAM fra

ØSTERBRO 2100 I/5 9.00

DEN DANSKE STATSTELEGRAF

Adressen

ØSTRE BORGERDYDSKOLE

STOCKHOLMSGADE 59

KØBENHAVN Ø

Tj. Bem.

Telegrafstation
København Ø.

Dato: 1. Maj 1917

Udlev. Nr.

Kl.

af

Lbnr.

til

den

Kl.

af

H

HJERTELGSTE LYKØNSKNINGER I ANLEDNING AF SKOLENS 200 ÅRS JUBILÆUM
MED DE BEDSTE ØNSKER FOR SKOLENS FREMTID

SKOLENS ELEVER OG LÆRERE

Vedtagne Forkortelser:

D Ikkebetalt.
RP Svar betalt.

TC Anbefalet Telegram.
Ouvert Udleveres åbent.

MP Udlev. egenhændigt
FS Eftersendes.

PC Modtagelsesbevis betalt.
XP Bud betalt.

T. 4 9/88 (C5)